

Leto XXI. Stev. 114
GLAVNI IN ODGOVORNI
UREDNIK
IVAN SINKOVEC
UREJA UREDNIŠKI ODBOR
List izhaja vsak dan razen
petka. // Cena 10 dinarjev

Ljudska PRAVICA

PROLETARCI VSEH DEŽEL, ZDRUŽITE SE!

«LJUDSKA PRAVICA»
USTANOVLJENA 5. OKTOBRA
1934 // MED NARODNOOSVO-
BODILNO BORBO JE IZHA-
JALA KOT 14-DNEVNIK IN
TEDNIK. OD OSVOBODITVE
DO 1. JUL. 1951 KOT DNEV-
NIK, NATO PA KOT TEDNIK
// OD 1. JUNIJA 1953 IZHAJA
V REDAKCIJSKI POVEZANO-
STI Z «BORBO»

PO PULJSKEM GOVORU PREDSEDNIKA REPUBLIKE TITA

ZNAMENJA MEDNARODNEGA POMIRJENJA so pričela vplivati tudi na ameriško javnost

New York, 16. maja. Sklenitev pogodbe o neodvisnosti Avstrije so pozdravili tu kot znamenje nadaljnjih ukrepov za izboljšanje svetovnega položaja. V OZN pričakujejo, da bo neodvisna in suverena Avstrija kmalu postala članica svetovne organizacije. Prepričani so tudi, da sporazum štirih držav o Avstriji približno po 400 sestankih namestnikov zunanjih ministrov ne bo samo prvi v vrsti sporazumov v Evropi in Aziji.

Uradni krogi v Washingtonu začnajo že odkrito izražati pričanje, da je Sovjetska zveza v svojih mirovnih uverturah odkritostna. Eden izmed dokazov, da to drži, je tudi sklenitev pogodbe o Avstriji; drugi bi bil sovjetski predlog o razorožitvi, o katerem pravijo ameriški diplomati, da pomeni dovolj koncesij zahodnim glediščem, da bi ga lahko tomlačili kot željo po sporazumu.

V tej zvezi bi se zdale manj verjetne nekatere posredne napovedi o morebitnem neugodnem stališču ZDA glede bližnjega obiska sovjetskih voditeljev v Jugoslaviji. Če v Washingtonu sprejemajo mnenje, da bodo razgovori pogovarjev štirih velesil pripomogli k miru in razumevanju medsebojnih gledišč, tedaj iz tega logično sledi, da bi gledal Washington tudi na razgovore v Beogradu kot na enega izmed ugodnih mednarodnih znakov. Uradno pa v državnem tajništvu za zunanje zadeve ne dajejo nobene izjave, kar je treba vsekakor presojati kot trezno in pametno stališče.

Največja bojazen ameriških diplomatov pred bližnjim obdobjem pred sestankom »velikih štirih«, se nanaša na več vprašanih. Koronine zaskrbljenosti, ki je prav v Washingtonu sploh ne prikriva, so sodbi in v govoru, s katerim je Molotov pozval Nemčijo, naj sledi z gledišča nevtralizacije svojega južnega sosedu.

ZDA niso prepričane, da se Zahodna Nemčija v bližnji ali daljni, toda ne preveč oddaljeni bodočnosti ne bo približala sovjetskim pogojem za združitve v Vzhodno Nemčijo. V Washingtonu menijo, da bi utegnala biti nevtralizacija glede na bloke zelo

privlačno geslo za Nemce na Vzhodu in na Zahodu. Če pa odštetemo dvome in bojazen glede izgube nekaterih ameriških pozi-

»Trije koraki bliže k miru«

London, 16. maja. Če prebiramo danes angleške časnike, če stopiš med novinarje, zbrane v konferenčni dvorani oddelka za informacije v Foreign Office, moraš priti do sklepa, da je bila majhna dežela redkokdaj v središču tolikšnega zanimanja, kakor je zdaj Jugoslavija. To zanimanje je vzbudila pred tremi dnevi vest o obisku sovjetskih državnikov v Beogradu, zdaj pa še govor predsednika Tita.

»Times« objavlja obširno poročilo iz Beograda in razen tega komentira dogodek tudi v poročilih iz Moskve, Washingtona in od drugod ter objavlja še poseben komentar svojega diplomatskega sodelavca, tako da je napolnil s temi članki in poročili malone štiri stolpce.

V poročilu iz Beograda poudarja jugoslovansko stališče, po katerem so razgovori s sovjetskimi predstavniki del splošnega mednarodnega razvoja. List poudarja, da je jugoslovanski predsednik razglasil odločnost Jugoslavije, da ostane zunaj kateregakoli bloka in da bo ohranila prijateljske stike z Zahodom. Na koncu citira besede maršala Tita, da so sile miru »ne tretja sila, marveč moralna sila« čedalje bolj organizirane.

»New Chronicle« in »Daily Mail« objavljata poročilo o govoru maršala Tita na prvih straneh pod debelimi naslovi: »Trije koraki bliže k miru — razgovori

in v Evropi in Aziji, ostane dejstvo, da ZDA z olajšanjem sprejemajo čedalje pogostejše znake pomiritev na svetu.

Po mnenju diplomatov OZN in vladnih predstavnikov v Washingtonu se že kažejo povsem konkretni obrisi obdobja miru. Pot mednarodnega sodelovanja k popolni likvidaciji hladne vojne ne bo kratka, obeležena pa bo z neprestanimi znaki olajšanja v spornih zadevah.

J. Levi

velikih štirih, avstrijska neodvisnost in govor maršala Tita» in »Tito: Čuvamo našo svobodo«.

D. Blagojevič

Priznanje naše neodvisne politike

Zahodno nemški socialisti pozdravljajo govor predsednika Tita

Bonn, 16. maja. Vsi vodilni časniki so danes posvetili uvodnike včerajšnjemu govoru predsednika Tita in bližnjemu obisku sovjetske delegacije v Jugoslaviji. Uradno stališče so med vsemi političnimi strankami doslej objavili samo socialni demokrati. V njih kratkem obvestilu je rečeno, da pride do obiska v času živahnije mednarodnopolitične dejavnosti Vzhoda in Zahoda. »Sploh vse kaže, da se uveljavljajo težnje po zmanjšanju napetosti. Če bodo beograjski razgovori okrepili te težnje, jih je treba pozdraviti.«

V Biltenu stranke pa je objavljen daljši članek o jugoslovanski zunanji politiki. V njem je rečeno, da se Jugoslaviji v zvezi z novimi težavami posrečilo ohraniti neodvisnost in da ni sredstvo v rokah nobenega bloka. Z odkritosrčnostjo, s katero se Tito odlikuje, je jasno sporočil Vzhodu in Zahodu, da se Jugoslavija ne misli odmakniti od svoje politike tesnih stikov z vsemi.«

To je opomin vsem, ki nočejo

Zadovoljstvo v Trstu

Trst, 16. maja. Vest o sestanku najvišjih jugoslovanskih in sovjetskih državnikov v Beogradu je tudi v Trstu izzvala veliko zanimanje, še posebej med tržaškimi delovnimi množicami. Na splošno poudarjajo delavci upanje, da bo sestanek prispeval k miru ter da bodo zaključki razgovorov pozitivni tudi za tržaško delavsko gibanje, ki so ga dolgo časa pred sedmimi leti hudo prizadeli.

Edgar Faure o sovjetskem obisku v Beogradu

Pariz, 16. maja (AFP). Predsednik francoske vlade Edgar Faure je na vprašanje predstavnika AFP, kaj misli o napovedanem obisku sovjetskih voditeljev v Jugoslaviji, izjavil:

»Vselej že vnaprej ugodno sprejemam sleherni dogodek, ki utegne omiliti mednarodno napetost in okrepiti mir med narodi. Mislim, da velja predvsem tako razglasiti bližnji obisk sovjetskih voditeljev v Beogradu.

Nemški parlamentarci NA OBISKU V BEOGRADU

Beograd, 16. maja (Tanjug). Danes je odpotovala s posebnim letalom JAT delegacija zahodnonemškega Zveznega zbora iz Bonna v Jugoslavijo na obisk. Pred odhodom je dal predsednik Zveznega zbora in vodja delegacije dr. Evgen Gerstenmaier dopisniku »Tanjuga« naslednjo izjavo:

»Pozdravljam potovanje delegacije nemškega Zveznega zbora, do katerega je prišlo na povabilo jugoslovanske Zvezne ljudske skupščine. Obisk bo poslanecem nemškega Zveznega zbora omogočil, da se bodo podrobneje seznanili z razmerami v Jugoslaviji ter njenimi pro-

blemi in tako pripomogli k medsebojnemu spoznavanju.«

Popoldne ob 16.30 je delegacija prispela v Beograd. Goste so sprejeli na zemunskem letališču podpredsednik Ljudske skupščine Vladimir Simić, predstavnik državnega tajništva za zunanje zadeve Anton Kolendić in drugi. Sprejema se je udeležil tudi odpravnik poslov nemškega veleposlaništva v Beogradu Guenther Scholl.

Nemški parlamentarci ostanejo v Beogradu tri dni, potem pa bodo obiskali Sarajevo, Zenico, Jablanico, Dubrovnik in Split.

Dogodek na najvišji ravni in dokaz novega duha v prizadevanjih za utrditev miru

Kairo, 16. maja. — Govor predsednika Tita je v središču pozornosti političnih krogov in tiska v Egiptu. Časniki opozarjajo na tiste dele govora, v katerih

je poudarjeno, da Jugoslavija nikomur ne bo dovolila, da bi se vmešaval v njene notranje zadeve. Se posebej opozarjajo na to, da je maršal Tito potrdil odločnost Jugoslavije, da se ne bo pridružila nobenemu bloku in da je edini izhod iz sedanjega položaja sodelovanje in koeksistenca ne glede na sisteme, in sicer na podlagi spoštovanja suverenosti in iskanja trajnih ureditev, ter da so to temelji, na katerih bodo sloneli jugoslovansko-sovjetski razgovori.

Tisk ugotavlja, da hoče imeti Jugoslavija v svoji politiki in stikih z vsemi deželami proste roke. Vsi časniki opozarjajo na izredni pomen dejstva, da prideta Bulganin in Hruščev v Beograd, preden se bodo začeli razgovori štirih z Eisenhowerjem, Edenom in Faustom.

KANCLER RAAB O PRVIH UKREPIH PO OBNOVI AVSTRIJSKE NEODVISNOSTI

Počajanja za ureditev narodnostnih vprašani in zlasti slovenskega in hrvaškega šolstva na Koroškem in Gradiščanskem

Dunaj, 16. maja (Tanjug). — Na tiskovni konferenci, ki jo je danes priredila avstrijska vlada ob sklenitvi državne pogodbe, je kancler Raab poudaril, da obnova avstrijske neodvisnosti ni samo velik dogodek v zgodovini dežele, marveč tudi izredno važen korak na poti k ureditvi razmer na svetu. Pripomnil je, da so se z ureditvijo avstrijskega vprašanja odprla vrata tudi k sporazumevanju o Nemčiji.

Na vprašanje novinarjev glede značaja avstrijske nevtralnosti in zgodovinskih razlik med Svico in Avstrijo je Raab dejal, da bo današnji parlament določil okvirne avstrijske nevtralnosti. Rekel je, da obveznosti, ki jih bo prevzela Avstrija v tem oziru, ne bodo preprečile sodelovanja vlade v delu mednarodnih organizacij. V pošto bo lahko prišlo tudi sodelovanje Avstrije v Skupnosti za premog in jeklo.

Zvezni kancler ni hotel podrobneje govoriti o možnosti, da bi Avstrija navezala diplomatske stike z Vzhodno Nemčijo. Rekel je samo, da bo morala vlada o tem vprašanju šele sklepati.

O vprašanju ponuka v slovenskem in hrvaškem jeziku, ki je z državno pogodbo zagotovljen v

krajih, kjer prebivajo Slovenci in Hrvati v Avstriji, je kancler izjavil, da zdaj obravnavajo to vprašanje s pogajanjem na pristojnih mestih. Ko je odgovarjal na vprašanje nekega novinarja o bivši avstrijski imovini v Jugoslaviji, je citiral besedilo državne pogodbe, s katerim je določeno,

da bo morala avstrijska vlada plačati odškodnino svojim državljanom, bivšim lastnikom, za katere gre.

Potem se je predsednik avstrijske vlade zahvalil tujim novinarjem za podporo, ki so jo nudili Avstriji v njenem boju za neodvisnost.

Po švicarskem zgledu

Glavne določbe iz avstrijsko-sovjetskega sporazuma, ki ga vsebuje šele zdaj objavljena skupna spomenica, sprejeta ob Raabovem obisku v Moskvi

Moskva, 16. maja (Tanjug). — Tukajšnji radio je objavil spomenico, podpisano v Moskvi 15. aprila po končanih sovjetsko-avstrijskih razgovorih. Njena glavna vsebina je že znana. V uvodu spomenice se avstrijska delegacija zavezuje, da bo avstrijska vlada objavila »deklaracijo, s katero Avstrija prevzema mednarodno obveznost, da bo sprejela obliko nevtralnosti, podobno švicarski«.

Potem so v spomenici naštet gospodarska vprašanja: prepustitev nemške imovine, izročitev pe-

trolejskih vrelcev in drugo, na koncu pa je rečeno, da bo avstrijska gospodarska delegacija konec maja obiskala Sovjetsko zvezo, da bi pripravila avstrijsko-sovjetski trgovinski sporazum, ki bo veljal pet let.

V spomenici je rečeno, da bo avstrijska vlada takoj po sklenitvi državne pogodbe predložila parlamentu v uvodu omenjeno deklaracijo, s katero bo Avstrija prevzela mednarodno obveznost, da bo sprejela obliko nevtralnosti, podobno švicarski. »Ko bo parlament sprejel to deklaracijo, bo avstrijska vlada ukrenila vse potrebno, da bodo deklaracijo mednarodno priznali.«

»Avstrijska vlada« je rečeno nadalje, »bo ugodno sprejela poročilo velesil o neodvisnosti in nedotakljivosti avstrijskega ozemlja. Avstrijska vlada bo pri vladah Francije, Velike Britanije in ZDA ukrenila vse potrebno, da bo dosegla takšno poročilo. Sovjetska vlada je pripravljena sodelovati pri zagotovitvi takšnega poročila skupaj z ostalimi tremi velesilami.«

Vremenska napoved

za torek, dne 17. maja

Sončno vreme z delno oblačnostjo, ki se bo v popoldanskih urah prehodno povečala. V višjih predelih Gorenjske in v vzhodni Sloveniji nevarnost snega. Temperatura ponoči med -2 in +6, na Primorskem do 18, podnevi v višjih predelih Gorenjske do 15, drugod do 22 stopinj.

VČERAJ JE ZAČELA DELO V. SKUPŠČINA STALNE KONFERENCE MEST

Po sprejetju dnevnega reda je začela skupščina delati po komisijah

Sarajevo, 16. maja (Tanjug). Danes se je začela v Sarajevu V. skupščina Stalne konference mest, na kateri se je zbralo kakih 400 velesil iz 182 mest in mestnih občin. Med delegati je tudi predstavnikov zvezne in republiške državne uprave. Med tujimi delegati je zupan Osl Brunful Bull. — V Sarajevu se muči tudi predsednik Zveznega izvršnega sveta Edvard Kardelj, ki bo, sestanku predstavnikov Zveznega izvršnega sveta s predstavniki

Peto skupščino Stalne konference mest je začel predsednik Stalne konference Večeslav Ho-

Poldrugi milijon državljanov bo so telovalo v Titovi štafeti

Beograd, 16. maja (Tanjug). Po neuradni ocenitvi se te dni pripravlja v Jugoslaviji več kot milijon državljanov in državljank na sodelovanje v prenašanju štabnih palic s pozdravnimi pismi in šeststikami predsednika republike ob njegovem 63. rojstnem dnevu. Po številu udeležencev v pot minuli teden, ter po organizacijskih pripravah v vseh republikah in zanimanju za nabavo štabnih palic, ki so se odpravile na Titove štafete, je moč pričakovati, da bo letos doseženo milijon udeležencev. Letos ni nobenega večjega kraja v naši domovini, kjer ne bi organizirali štabnih palic. Pri tem imajo glavno vlogo društva Zveze za telesno vzgojo »Partizan« in SZDL.

Letos bodo praznovali deseto obletnico organiziranja prve Titove štafete. Centralni odbor Zve-

ljevac, predsednik MLO Zagreba. Poudaril je, da je ta ustanova v dveh letih svojega obstoja z iz-

ze protifašistične mladine Jugoslavije je že med vojno — marca 1945 — sprožila pobudo za organizacijo prve štafete. Odtlej sodeluje vsako leto na tisoče državljanov in državljank v tej splošni ljudski manifestaciji ljubezni in vdanosti do predsednika republike.

Štafeta BiH krenila iz Banje Luke

Sarajevo, 16. maja (Tanjug). Ena izmed štirih štafet Bosne in Hercegovine je davi krenila iz Banja Luke proti Kotorvarosu in Tesliću. Se danes bo prispela v Srbijo. Davi so se ji pridružile 104 krajevne štafete iz banjaluškega okraja. V pomembnejših zgodovinskih krajih, kjer so se štafete pomikale, je bilo 60 zborovanj, s katerih je ljudstvo poslalo prisrčne pozdrave predsedniku Titu.

menjave izkušenj mnogo pripomogla k delu in razvoju ljudskih odborov. Konferenca je temeljito proučevala in pomagala urediti stanovanjsko in vprašanje preiskrbe, sodelovala pa je tudi pri sestavljanju statuta in obravnavanju socialnih in zdravstvenih vprašanj mest in mestnih občin. Predsednik Holjevac se je zahvalil Zveznemu izvršnemu svetu, posebej pa njegovemu podpredsedniku Edvardu Kardelju za stalno pomoč, ki sta jo nudila Konferenci mest.

Potem je skupščina sprejela dnevni red. Glavno vprašanje je delo skupščine je delo in problemi krajevne uprave. O tem bo skupščina razpravljala v treh delovnih skupinah na podlagi več referatov, ki so jih pripravili nekateri ljudski odbori. V prvi delovni skupini bodo obravnavali vprašanje funkcioniranja organov uprave ljudskih odborov in organizacijo pisarniškega poslovanja, v drugi vprašanje kadrov v ljudskih odborih, v tretji pa inšpekcijsko službo v ljudskih odborih. Na dnevnem redu skupščine je tudi posvetovalni sestanek s predstavniki Zveznega izvršnega sveta. Na njem bodo obravnavali vprašanje reorganizacije krajevne uprave.

Potem je skupščino pozdravil predsednik MLO Sarajeva Dane Clbina, za njim pa je povzel besedo v imenu norveške Zveze mest načelnik Osl Brunful Bull, ki je izrazil veselje, da se udeležuje konference in da bo lahko

(Nadaljevanje na 2. strani)

DELO KOMISIJ STALNE KONFERENCE MEST

Pristojnost svetov in aparatov ljudskih odborov — Pereče vprašanje kadrov v ljudskih odborih — Vprašanje inšpekcijske službe

(Nadaljevanje s 1. strani)

videl, kako jugoslovanska mesta obravnavajo svoje zadeve. Bull meni, da je vzlic različnim pogojem v razvoju obeh dežel med Jugoslavijo in Norveško več podobnih problemov in da bo zato s posebnim zanimanjem sledil konferenci.

Danes dopoldne se je nadaljevalo delo skupščine po skupinah. V prvi komisiji so največ govorili o delu svetov, o sodelovanju svetov v ljudskem odboru v določenih vprašanjih, o potrebi, da bi natanko določili pristojnosti svetov in pristojnosti

obravnavali in vključili v osnutke statutov, ki jih je izdelala Zvezna komisija. Predlagal je, naj bi se konferenca seznanila z glavnimi načeli, ki bodo za vse statute, skupščina pa naj bi obravnavala vprašanje izmenjave izkušenj, metod dela posameznih organov ljudskih odborov in druga vprašanja, ki bi bila lahko koristna za bodoče delo. Sklenili so sestaviti skupni predlog, o katerem bo govora na plenarnem sestanku.

Na dnevnem redu druge komisije je bilo vprašanje kadrov v ljudskih odborih. Poudarili so, da

vzrokov nezadostnega števila kadrov v ljudskih odborih pomanjkljivost v plačilnem sistemu uslužbencev. Po predlogih za uspešnejše obravnavanje vprašanja strokovnega kadra v ljudskih odborih bo treba zaostrijeti kriterij strokovnih izpitov ter organizirati posebne tečaje in administrativne šole.

V tretji komisiji so obravnavali vprašanje inšpekcijske službe v ljudskih odborih. Pokazali so, da s prehodom na samoupravljanje v gospodarstvu ter na področju prosvete, zdravstva in kulture vloga inšpekcije ne pada, marveč narašča. Inšpekcije v ljudskih odborih pa še zmeraj niso dovolj sposobne, da bi prevzele naloge, ki jih čakajo. Strokovnost inšpekcij je pomanjkljiva. Razen tega pa njihovo delo često omalovažujemo, inšpektorjem ne dajemo drugih poslov itd. Pomanjkljiva je povezanost inšpekcije s Socialistično zvezo in drugimi družbenimi organizacijami, ki bi lahko pomagale inšpektorjem pri razvijanju družbene kontrole.

Kmalu bomo dobili nove predpise O POTROŠNIŠKIH KREDITIH

Kredit bo mogoče najeti tudi za letni dopust, selitve in vzdrževanje stanovanjskih prostorov, najeli pa ga bodo lahko tudi delavci in uslužbenci v privatnem sektorju obrtniki in pripadniki prostih poklicev

Ze dalj časa pripravljajo v Beogradu nove predpise o potrošniških kreditih, s katerimi naj se razširi krog koristnikov teh kreditov, pa tudi možnost uporabe. Po sedanjih uredbi imajo pravico zaprositi za potrošniški kredit samo delavci in uslužbenci, ki so zaposleni v socialističnem sektorju. Po osnutku nove uredbe pa naj se pravica najemanja potrošniškega posojila razširi tudi na delavce in uslužbence, zaposlene pri privatnih delodajalcih, kakor tudi na obrtnike in na tiste osebe prostih poklicev, ki so socialno zavarovane (zdravniki, književniki, advokati itd.), vendar z omejitvijo, da bodo dobili kredit le pri banki ali hranilnici.

Po drugi strani se bo po osnutku uredbe razširila tudi možnost uporabe potrošniških kreditov. V bodoče bodo banke in hranilnice lahko dajale potrošniške kredite tudi za vzdrževanje stanovanjskih prostorov (slikanje sob in manjše adaptacije), nadalje za selitve (do 20.000 din) in pa za izkoriščanje letnega dopusta, za kar je zlasti veliko zanimanje. V ostalem določa osnutek uredbe, da lahko razen bank in hranilnic dajejo potrošniške kredite samo tista trgvska podjetja (trgovine), za katere se ugotovi, da imajo potreben strokovni ka-

der in dobro organizirano službo za ekspeditivno in pravilno opravljanje poslov v zvezi s kreditiranjem, tako da se onemogočijo zlorabe. Za razliko od dosedanje uredbe vsebuje osnutek nove uredbe samo temeljne določbe za potrošniške kreditiranje, medtem ko bo konkretne pogoje za izkoriščanje posameznih vrst kreditov določila Narodna banka, upoštevačoj stanje in možnosti, ki jih nudi naš trg. Narodna banka bo lahko posameznim kategorijam potrošnikov tudi začasno ustavila dajanje kreditov, da ne bi preve-

liko povpraševanje po teh kreditih izzvalo pritisk na trg.

POTROŠNIŠKI KREDITI IN VARČEVANJE

Dajanje potrošniških kreditov se je pri nas v večjem obsegu začelo leta 1952. Konec leta 1953 je stanje teh kreditov doseglo 15.869 milijonov din, konec lanskega leta pa 25.349 milijonov. Ta poslednji znesek se je razdelil na 1,2 milijona koristnikov. V prvem letošnjem četrtletju pa potrošniški krediti niso več bistveno naraščali, saj so konec marca dosegli 25.079 milijonov in se na 630 milijonov. Število koristnikov teh kreditov je namreč že tako naraslo, da so možnosti nadaljnje rasti naravnost precej omejene, ker ga naraščanja precej omejuje, ker delavci in uslužbenci, ki so že prej jeli kredit, ne morejo dobiti novega, dokler starega ne odplačajo. Mesečno odobreni novi krediti se gibljejo povprečno na višini treh milijard din, vendar pa je tudi znesek mesečnih odplačil že dosegel to višino.

V zvezi z gibanjem potrošniških kreditov je zanimivo tudi gibanje hranilnih vlog. Najetje potrošniškega kredita pomeni namreč tudi neke vrste varčevanja, samo z razliko, da si koristnik najprej nabavi določeni predmet, recimo pohištvo ali radijski aparat, potem pa varčuje za odplačevanje kredita. Če primerjamo gibanje potrošniških kreditov in hranilnih vlog, vidimo naraščanje pri prvem in drugem. Hranilne vloge so se v vsej državi lani povečale od 5797 na 9439 milijonov din, in so konec marca dosegle 11.497 milijonov. Od konca leta 1953 do letošnjega marca so torej hranilne vloge narasle za 5,7 milijarde din, medtem ko so se potrošniški krediti hkrati povečali za 10,1 milijard din. Skupna vsota potrošniških kreditov pa je še enkrat večja kakor vsota hranilnih vlog.

Drugačnja je slika v sami Sloveniji, kjer je denarno varčevanje že stara tradicija. Tu je bolj udobno, da ljudje najprej varčujejo in prihranke nalagajo v hranilnici in si šele potem nabavijo tisto, kar si žele kupiti. Zato je skupna vsota hranilnih vlog precej večja kakor vsota potrošniških kreditov. Konec marca so hranilne vloge v Sloveniji dosegle 3290 milijonov din, potrošniški krediti pa so znašali 2462 milijonov. Od konca leta 1953 do konca letošnjega marca so hranilne vloge v Sloveniji narasle za 1674 milijonov (od 1616 na 3290 milijonov din), medtem ko se je saldo potrošniških kreditov dvignilo le za 100 milijonov (od 1406 na 2462 milijonov). Seveda tudi v Sloveniji številni delavci in uslužbenci, ki imajo potrošniške kredite ni mogoče rešiti je konec marca t. l. doseglo 87.000, vendar navzile temu še manj zaostaja za številom vlagateljev, ki jih je zdaj 317.000.

LJUBLJANSKA DRAMA V DUBROVNIKU

Konec junija bo v Dubrovniku svetovni kongres I.T.I. t. l. mednarodne gledališke organizacije v okviru UNESCO. Kongres se bo udeležilo okrog 150 gledaliških delavcev iz vseh delov sveta.

Ob priliki tega kongresa bo sta festivalski predstavi Hamleta in Goethejeve Ifigenije, jugoslovansko dramatik pa bo zastopala Križeva drama »V agoniji« v režiji ljubljanske Drame.

Razmeroma mila kazen za monopoliziranje trga

Pred okrognim gospodarskim sodiščem v Beogradu je bila te dni razprava po tožbi okrajnega javnega tožila proti podjetju za izvoz in uvoz kemikalij proizvodov »Hempro« iz Beograda in Kemikalij industriji »Zorka« iz Šabca, oziroma proti njunima predstavnikoma namestniku direktorja »Hempro« Jordiju Vidmiru in bivšemu direktorju »Zorka« Milošu Stojanoviću zaradi monopoliziranja trga.

Oba navedena sta se lani v marcu sporazumela, da bo podjetje »Zorka« nabavljalo blago za kemizacijo kmetijstva izključno od podjetja »Hempro«, da bo to podjetje lahko izključilo od uvoza druga podjetja, obe podjetji pa si bosta doseglo razliko v ceni razdelili v razmerju 80 odstotkov za »Hempro« in 20 odstotkov za »Zorka«. V tem smislu sta sklenila pogodbo, po kateri obe podjetji določata prodajne cene sporazumno. Tako sta si obe podjetji ustvarili monopol za uvoz in prodajo zaščitnih sredstev za rastline in umetnih gnojil. Ta sporazum se je izvajal od 12. marca do 13. decembra 1954, ko je bil na zahtevo trilešča razveljavljen še preden je prišlo do obračuna dobička. Sodišče je zaradi prekrška po uredbi o trgovanju obgodilo vsako izmed obeh podjetij na kazen enega milijona

DNEVNA KRONIKA

Trgovinski sporazum z Albanijo

Beograd, 16. maja (Jugopress). Trgovinski in plačilni sporazum za leto 1955 med Jugoslavijo in Albanijo bosta podpisala 17. maja v Beogradu pomočnik ministra za zunanjo trgovino Albanije Vasil Kati ter svetnik državnega tajništva za zunanje zadeve Vladimir Sajčić. Po sporazumu bo znašala vrednost blaga v medsebojni menjavi do konca leta približno poldrugi milijon dolarjev. Jugoslavija bo izvažala v Albanijo kemikalije, industrijske izdelke, surovine za obrtnike, pisalni

papir itd., Albanija pa bo v Jugoslavijo predvsem nafto in surovo usnje.

Svetozar Vukmanović si je ogledal razstavo kemijske industrije

Beograd, 16. maja (Tanjug). Podpredsednik Zveznega izvršnega sveta Svetozar Vukmanović in član Zveznega izvršnega sveta Mijalko Todorović sta si danes ogledala razstavo kemijske industrije Jugoslavije. Podpredsednik Vukmanović se je zlasti zanimal za potrebe kmetijstva, za proizvodnjo plastičnih mas in tehnične gume. Podpredsednik Vukmanović je zelo pohvalil organizacijo razstave.

Pogodba o izmenjavi mladitv znanstvenih delavcev s Finsko

Beograd, 16. maja (Jugopress). S Finsko je bila danes sklenjena pogodba o izmenjavi stažistov. Obe državi sta izmenjali mlade znanstvene delavce in industrijske strokovnjake, s katerimi bodo ravnali glede delovnih odnosov kot z domačimi strokovnjaki. Tako bo letos izmenjanih približno 30 strokovnjakov.

Seja Zveze radioamaterjev Jugoslavije

Na večeršnjem plenarni seji zveznega odbora Zveze radioamaterjev Jugoslavije v Beogradu so razpravljali o sklicanju II. kongresa Zveze radioamaterjev, ki bo od 4. do 7. avgusta v Zagrebu ob deseti obletnici osvoboditve.

Potniški vlak zavozil v kamion

Niš, 16. maja. — Na cesti, ki prečka progo Skoplje—Niš, se je pri vasi Malošite v bližini Niša pred dvema dnevoma pripetila huda prometna nesreča. Dva človeka sta bila ubita, eden pa je bil hudo ranjen. Potniški vlak je trčil v kamion, v katerem so bili: grška državljana Spiros Hronopoulos in Cuklidis Georgis ter uslužbenec Kostantin Petrovski. Na tem prehodu ni zapornice in ponesrečenci niso opazili prihajajočega vlaka, ki je s polno brzino zavozil v kamion. Smrtno sta se ponesrečila sofer Spiros Hronopoulos in uslužbenec podjetja »Biljana«, sofer Cuklidis Georgis pa je bil hudo poškodovan in je sedaj v niški bolnišnici.

Obsodba skupine bogoslovcev reške višje teološke šole

Reka, 16. maja. Veliki senat okrožnega sodišča na Reki je po več dni trajajoči obravnavi danes obsodil skupino absolviranih bogoslovcev reške višje teološke šole, ki so zadnja leta v reškem semenišču in izven njega zavestno rovarili proti naši državi. Glavni obtoženec Josip Kapš, bivši ustaš in zdaj prefekt semenišča, ter absolvirana bogoslovca Vladimir Pezelj in Mio Liković so širili prouistiško propagando, hvalili ustaštvo in fašizem ter večkrat obkrožali ljudsko oblast. Bogoslovca Galo Trenko in Livio Laganis pa sta obkroževala naš družbeni red, češ da preganja Cerkev, in hvalila tujo oblast v Istri. Višja duhovščina z reškim škofom Ivanom Pavličem na čelu je nagovarjala priče, naj lažno pričajo. Kapš je bil obsojen na 6 let strogega zaporja in izgubo državljanjskih pravic za dve leti, Pezelj na 4 leta in pol strogega zaporja, Liković na 2 leti in pol strogega zaporja, Galo na leto dni zaporja, Laganis pa na 6 mesecev; šest obtoženec Marcelo Krebl je bil oproščen.

S SEJE PRORAČUNSKEGA ODBORA ZBORA PROIZVAJALCEV ZVEZNE LJUDSKE SKUPŠČINE

Zvezni urad za cene

bo nadziral izvajanje predpisov v zvezi s politiko cen

Beograd, 16. maja (Tanjug). Na dnevnem redu današnje seje odbora za proračun zbora proizvajalcev Zvezne ljudske skupščine so bili ustanovitev, organizacije in poslovanje Zveznega urada za cene.

V smislu uredbe bo urad razčenjeval cene in tarife ter sodeloval z zbornicami in drugim organi v pripravi osnutka ukrepov za uveljavitev določene politike cen. Urad bo imel tudi nadzorne funkcije, ki bodo ob sodelovanju z drugimi podobnimi organi v nadzorstvu nad uveljavljanjem predpisov o cenah in tarifah in nad pravilnim ravnanjem gospodarskih organizacij pri formiranju cen.

Ustanovitev urada za cene so narekovala potrebe naše gospodarske politike. Ugotovili so namreč, da so zaradi različnih ekonomskih vzrokov gospodarske organizacije pogosto neupravičeno dvigale cene. Da bi letos učinkoviteje uveljavili gospodarske in upravne ukrepe za preprečenje nadaljnega neupravičenega naraščanja cen, bo imel urad nalogo, operativno in nenehno spremljati nihanje cen na tržišču in vsak dan nadzirati izvajanje predpisov v zvezi s politiko cen in tarif. V dosedaj organizaciji državne uprave ni bilo takšnega organa, ki bi se izključno in operativno ukvarjal s to problematiko.

Človek človeku

Niš koliko težav in neprilik lahko zadene ljudi, ko jim je nujno potrebna pomoč. Ker je organizacija RK v takih primerih navadno prva na mestu, si je pridobila zelo širok krog članstva, si ustvarila trdne temelje in našla vso podporo družbe. Vse njeno delovanje nosi pečat človekoljubnosti in njena prizadevanja so usmerjena v to, da pomaga tam, kjer je pomoč potrebna. Nekaj iztrganih listov iz opisa vsakodnevnega dela nam to dokazuje.

KOZJANSKA AKCIJA

Kozjanski predel Slovenije je razmeroma reven in še marsikaj bo treba storiti za dvig življenjske ravni tamkajšnjega prebivalstva. Ekipa RK Slovenije se pri svoji akciji, ki so jo tam izvedle prejšnji mesec, niso zadržale pri proučevanju raznih gospodarskih problemov, pač pa so proučile možnosti, kako na razmeroma hiter način, brez milijonov za razne investicije, pomagati ljudem, da odklonijo del bede, jim pripomogli do boljšega življenja in boljšega zdravja.

Neverjetno, kako toplo dobrodošlo so jim izrekli ljudje in kolikšno zanimanje so vzbudila posvetovanja, predavanja in pojasnjevanja o higijenski ureditvi življenja, o kvarnosti nepravilne prehrane in čuvnosti zdravlja. Veliko zlo v teh vaseh je rahiitis, za katerim boluje izredno veliko otrok. Hudo bolezen, ki prizadene obolelega za vse življenje, pa bi bilo mogoče zatreti tudi v teh predelih, saj jo povzroča v glavnem le neznanje.

Kako pomaga Rdeči križ ljudem, ki so v stiski

Enolično prehrano brez potrebnih vitaminov in drugih snovi, ki jih potrebuje otrok za zdravo rast, bi bilo mogoče dopolniti z razno zelenjavo in pravilneje pripravljeno hrano. V vaseh, ki skoraj ne poznajo vrto, so bile ženske soglasne, da ureditev vrtočkov ne bi bilo nekaj nemogočega in da bi ga lahko imela skoraj sleherna hiša — samo doslej jih na to ni nihče opozoril. Tudi za ureditev gnojšč, pri katerih okužuje gnojnice okolico in pitno vodo, ne bi bilo treba dosti denarja, pač pa le nekaj dela, ko bi po tehničnih napotkih skoraj sleherni lahko izdelal gnojnične jame iz kamenja in ilovice.

O teh stvarih, o zdravi pitni vodi, negi otrok, načinu kuhanja in drugem je tekla beseda po vaških hišah in učilnicah, in RK je po zaključeni akciji obljubil, da to ni bil zadnji obisk ter da bo ljudem še priskočil na pomoč z nasveti in pojasnjevanji, ko se bodo lotili začetne preobrazbe v svojih vaseh.

ISKANJE LJUDI, KI SO IZGINILI MED MINULO VOJNO

Mnoge, premmogoe družine, ki jih je razdružila vojna vihra, še vse doslej ne vedo za usodo posameznih svojcev. Čeprav je RK vsa povojna leta v takih primerih posredoval in skušal dobiti podatke o izginulih ljudeh, kar mu je v mnogih primerih tudi uspelo, se s številnimi prošnjami obračajo na RK ljudje še sedaj, čeprav je že deset let minilo, odkar

smo bili osvobodeni. V letošnjih mesecih je tako glavni odbor RK Slovenije prejel okrog 130 prijav za razne poizvedbe. Kadar predvidevajo svojci, da so njihovi sorodniki ali umrli ali ostali kje v tujini, pošlje RK Slovenije prijave na centralni odbor RK v Beograd, ki preko mednarodne organizacije išče podatke o teh ljudeh. Včasih rodi poizvedovanje uspeh že po nekaj mesecih. Tako je n. pr. G. N. iz Ljubljane iskal svojo sestro, ki je pred vojno živela v Beogradu in se ni vrnila iz internacije v Nemčiji. Po dolgotrajnem iskanju je RK dobil njen naslov in tako je brat izvedel, da je sestra v Ameriki.

Tudi V. J. iz Celja vsa ta leta ni vedel, kako so vojno preživeli njegovi trije otroci, ki so živeli kot izseljenci pred vojno v Belgiji. Sele sedaj je dobil obvestilo mednarodnega RK, da so vsi trije živi, in njihov točen naslov. Za svojim sinom je poizvedoval tudi O. M. iz Koželja in končno izvedel, kako in ob kakšni prilichnosti je sin v Nemčiji umrl.

Poseben problem pa nakazuje naslednji primer: pred nedavnim je nekaj naš državljan v nemškem časopisu opazil sliko dvanaestletne deklice — Slovenke, za katero iščejo skrbniki po časopisu in sliki nove rednike. Za deklico, ki ji ne poznamo imena in ki je bila po vsej verjetnosti izseljena med vojno v Nemčijo, ni pri nas še nihče poizvedoval. Zelo verjetno je, da so starši umrli v taborišču, otrok pa je

ostal pri skrbnikih, ki iščejo sedaj druge rednike. Pri Rdečem križu v Ljubljani se je oglasila sorodnica dotičnega, ki je v Nemčiji ta primer opazil, ter rekla, da bi bila pripravljena vzeti otroka, če nima več svojcev, ker se ji zdi, da bi bilo bolj prav, da bi zanj skrbeli Slovenci. Vendar pa so ji morali na RK pojasniti, da lahko po mednarodnem dogovoru zahtevajo take otroke nazaj le, če jih iščejo starši ali svojci. Ker to ni osamljen primer, da so ostali otroci po smrti staršev v Nemčiji — ostane vprašanje odprto, kako bi te otroke prevzeli naši redniki.

TAKOJSNJA POMOC OB POZARU

Preteklo sredo je ob sedmih zjutraj zabrel telefon na Glavnem odboru RK Slovenije. Iz vasi Gornje Sušice blizu Dolenjskih Toplic so sporočili, da se je pripetila huda nesreča. Otrok, ki se je igral z vžigalicami zraven skednja, je zažgal skedenj, požar pa je nato zajel še štiri hiše in 19 gospodarskih poslopj. Ob nenadni nesreči, ki je prizadela vaščane, je RK priskočil na pomoč. Iz Ljubljane so odpeljali večje količine razne hrane, obleke, obutve in posteljnine, ter so prvi nudili pomoč prizadetim vaščanom. Čeprav RK nima sredstev, da bi lahko pomagal pri zgraditvi novih poslopj ter je delno nudil za devno pomoč okrajni odbor, so bili ljudje Rdečemu križu hvalečni, saj jim je takoj pomagal ob hudi nesreči, ki jih je prizadela. M. N.

POLITICNO ŽIVLJENJE V BRAZILIJU

Prve volitve brez Vargasasa

Rio de Janeiro, maja. Od novih sedmih od brazilskih predsedniških volitev je čisto sigurno mnenje, da se bodo volitve na volitvah v oktobru predvsem izrekli za Vargasovo politiko ali proti njej. Vargas, ki je pred osmimi meseci storil samomor, je odšel s političnega scene Brazilije, na katero je bil leta 1937 izvoljen kot prvi predsednik. Nihče ne zanika, da bo na volitvah utegnil odnesti burnih dogodkov, ki so se odigrali lani 24. avgusta. Predsednik samomor je silno razburil Brazilce in sprožil srd proti tistim, ki so ga v to prisilili.

Na volitvah bodo Brazilci vsakdar tako ali drugače izrekli svojo odločitev o politiki pokojnega predsednika in delu tistih, ki so ga vrgli. Vargas je vrgel leta 1939 v središče dogajanja Brazilije val na pol posredne državljanske revolucije. V prvih letih svojega vladanja je bil najprej revolucionar, potem pa diktator. Med drugim je bil predsednik Mednarodne organizacije za obrambo in svobodo, ki je imela v tistem času največjo moč. Ljudje se še zmeraj sprašujejo, katera komponenta njegove politike je bila prava in katera obraz je bil prišten.

Vargas je bil res še drugo, samo ne prostopa polja. Začel je dobo industrializacije svoje dežele in pripomogel k okrepljenemu meščanstvu. Vstila pa mu je državno intervencija v gospodarstvu in ga primorala, da je dojemal plačeval socialno zavarovanje, ki je bil prvotno namenjen kot »občutljivi« za delavce. Tako je država napravila privesek svojega meščanstva in ga zvezal s konzervativnimi sindikati. Izpodbijal je kov, nihanje korenin pa ni izpodbijal in veloposredni položaj je upostavljal. Gospodarsko in je spodbijal, kar je omogočilo njegovim konservativnim nasprotnikom in voljakim krogom, da so ga vrgli.

Po Vargasovi smrti se je politični položaj Brazilije razčistil in razmerje med političnimi strankami spremenilo. Desno krilo bivše Vargasove koalicije ima zdaj svoj volilni tabor, v katerem sodelujejo zlasti velike finančne in industrijske skupine dveh najbolj razvitih brazilskih držav, Sao Paulo in Minas Gerais. Najmočnejša stranka PSD, najmočnejša v Kongresu. Njen kandidat za predsednika, ner drineo Kublček, dosedajni guverner države Minas Gerais, je že objavil točko svoj volilni program. Njegove glavne točke sta industrializacija dežele, razreditev vprašanja prehrane. V tem so nadaljevanje Vargasove politike. Tudi konservativni tabor je že doletel svojega kandidata, dosedanjega guvernerja države Pernambuco, zava na severovzhodu. Ta tabor se najmočnejša stranka v njem. Demokratsko drugo v Predstavniskem domu in tretjo v Senatu. Stranke v volilnem taboru se zavzemajo za »norma- lizacijo režima«.

Čeprav sta se doslej v predvolilni tabori v okviru vladajočih slojev, zasov konec je pomenil zmagovalstvo so jih pričakovali, vendar reform, ki ker je dobila novo vlado pod pritiskom raznejši. Vprašanje oblasti bo treba zdaj urediti z volitvami. Zato največ o tem, ali bo sploh prišlo do nove omajane.

Glavni povod za to negotovost je ki so vrgli Vargasa in pripravili enotnem bloku »Narodne zvezce«, kar bi omogočilo Kublčkovo kandidacijo. Konservativne stranke namreč pravijo, da bi se Vargasovo vladanje

samo nadaljevalo, če bi prišel Kublček na krmilo. Stranka PSD pa ni privolila v upostavitve enotnega bloka.

Po pesimističnem mnenju posameznih vplivnih častnikov in politikov se zmeraj ostanje nevarnost izrednih dogodkov. Brazilija se gospodarsko nenehno razvija, toda težave njenega razvoja so velike, neurejenih zadev je mnogo, odvsnost dežele od izvoza kave pa je še zmeraj usodna. Inflacija se nadaljuje, cene naravnost, zunanji dolgovi so veliki, cena kave pa je padla od 87 na 58 dolarov centov, kar pomeni za Brazilijo zmanjšanje glavnih dolarskih dohodkov.

Tretja kandidatura se pravzaprav še ni pojavila. Levo in nacionalistično razpoloženje brazilskih množice je veliko, ni se pa še pokazalo v izoblikovanju levega bloka. Socialisti so politično še šibki in premalo enotni.

Komunistična partija je po vojni izgubila volilno moč, razen tega pa ima na vesti toliko grehov, da ne more postaviti »protiimperialistične in demokratične fronte«.

Bivša Vargasova Delavska stranka ima še zmeraj velik vpliv na znaten del meščanskih množic. Ta stranka je še zmeraj močan čimtelj nacionalistične politike. Predloga pa se je oblikovala na podlagi Vargasovega kulta in premalo na podlagi samostojne delavske politike, da bi bila zdaj združena in strnjena. Vsem ko je eno njeno krilo naklonjeno kandidatu Kublčku, se zavzema drugo za samostojen nastop stranke na volitvah skupaj z drugimi manjšimi sorodnimi skupinami. Konec maja bo konferenca stranke pokazala, katero krilo bo zmagovalo in ali bo brazilska levica odločneje vplivala na razvoj dogodkov.

Jaša Almuš

Od načrtov k dejaniam

Še ta teden konferenca štirih prizadetih držav in Mednarodne banke v Zenevi za realizacijo načrta »Jugeleksporta«

Beograd, 16. maja (Tanjug). Predstavniki vlad Jugoslavije, Italije, Avstrije in Zahodne Nemčije se bodo sestali 19. t. m. v Zenevi, da bi proučili praktične možnosti uresničenja projekta »Jugeleksporta« o zgraditvi petih velikih hidrocentral v Jugoslaviji ter o izvozu električne

za obnovu in razvoj. Zato domnevajo, da bodo na konferenci obravnavali predvsem vprašanje financiranja tega projekta.

Projekt »Jugeleksporta«, ki so ga na zadnjem zasedanju Evropske ekonomske komisije OZN (EEC) soglasno pozdravili, določa zgraditev hidrocentral

hidroenergetskih virov (kakih 60 milijard kWh letno), je izkoriščala doslej samo nekaj odstotkov te zmogljivosti, vsem ko so sedanjde dežele Italija, Avstrija in Zahodna Nemčija malone do kraja izkoristile svoje energetske vire.

Na zadnjem kongresu francoskih radikalnih socialistov je stari voditelj Herriot (na sliki sedeč) pripomogel Pierru Mendès-Franco do velikega političnega uspeha

energije iz Jugoslavije v Italijo, Avstrijo in Zahodno Nemčijo.

Konferenca bo trajala tri dni. Predstavnika Jugoslavije, direktor Zveznega inštituta za proučevanje delovne storilnosti inž. Stjepan Han, eden glavnih avtorjev projekta »Jugeleksporta«, in direktor Elektrogospodarske skupnosti Jugoslavije inž. Cedomir Miličević odpotujeta te dni v Zenevo. V krogih jugoslovanskih strokovnjakov pravijo, da se bo prvega sestanka predstavnikov vlad štirih dežel udeležil tudi predstavnik Mednarodne banke

»Peručica« v Crni gori, »Trebišnjica« v Hercegovini, »Cetina« v Dalmaciji, »Lika-Gacka« v Senju in »Idrija« na Goriškem. Povprečna letna proizvodnja teh elektrarn bi znašala nad 7 milijard kWh ali dvanaestkrat več kakor vsa naša lanska proizvodnja električne energije.

Sestanek predstavnikov vlad štirih dežel v Zenevi bo prvi poskus, da bi našli način, kako bi se lotili realizacije tega zanimivega načrta. Jugoslavija, ki ima velike potencialne možnosti za proizvodnjo električne energije iz

Vprašanje tržiške proste luke

Trst, 16. maja. V Trstu je danes prispela vladna komisija za tržiško prosto cono. Dopoldne je sprejel vladni komisar Palamara, nato pa se tržiški župan.

Naloga komisije je proučiti vse načrte o prosti coni ter zagotoviti sredstva za njih izpolnitev. Tržiški gospodarski krogi izražajo upanje, da se bo komisija bavila z ustanovitvijo integrirane proste cone ter da ne bo sedla že običajni praksi, da govore o tržiških problemih in interesih izključno predstavniki velikih industrijev, medtem ko morajo ostali močati.

Konferenca v Varšavi

v okviru splošnih prizadevanj za razorožitev in ureditev nemškega vprašanja

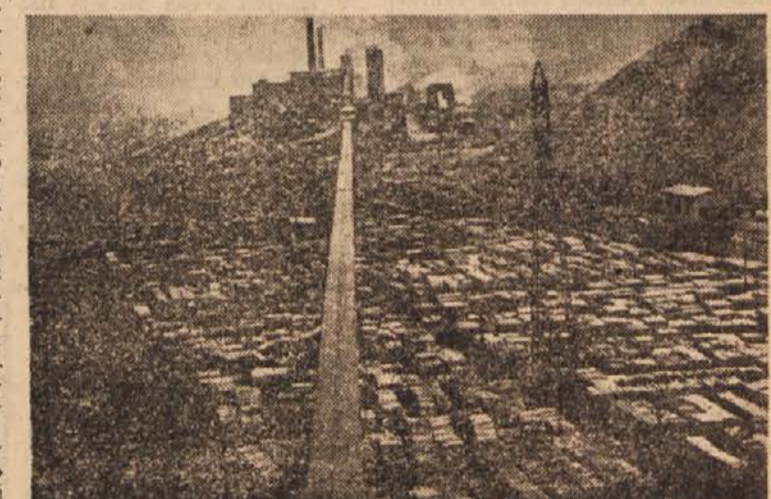
Berlin, 16. maja (Tanjug). Predsednik vzhodnonemške republike Wilhelm Pieck je sprejel včeraj predsednika vlade Otona Grotewohla in člane vladne delegacije, ki se je vrnila iz Varšave. V poročilu o konferenci je Grotewohl izjavil, da varšavskega sporazuma ni treba presojuditi kot politično dejanje samo zase, ločeno od ostalega mednarodnega dogajanja, marveč predvsem v neposredni zvezi s predlogi sovjetske vlade o razorožitvi Grotewohl je poudaril pomen sporazuma za nemški narod in izjavil, da vsa mednarodna pogajanja dokazujejo odločno vlogo nemškega vprašanja za sedanj položaj. Poudaril je, da je treba nemško vprašanje urediti in da bi s tem ustvarili pogoje za omiljenje napetosti v vsej Evropi.

Grotewohl je izjavil, da ima Vzhodna Nemčija v nasprotju z Adenauerjevo vlado, ki je po njegovem mnenju prepustila zahodnim silam izključno pristojnost za reševanje nemškega vprašanja, docela proste roke glede miro-ljubne ureditve vprašanja o ponovni združitvi Nemčije.

Podpredsednik vlade Walter Ulbricht pa je poudaril, da bodo sovjetski predlogi o razorožitvi pripomogli k miru, da pa je hkrati treba misliti na vojaške ukrepe, da se ne bi znašli nepripravljeni pred imperialističnimi

provokacijami. Varšava in Dunaj, je pripomnil Ulbricht, kažeta Zahodni Nemčiji, da je tako imenovana politika sile obsojena na neuspeh.

V odgovoru na te izjave je predsednik republike Pieck rekel, da je ponovna združitve Nemčije na demokratični podlagi še zmeraj velika naloga Vzhodne Nemčije in vsega nemškega naroda.

Premogovnik Reden, največji v Posárju, ki je prišel v sklop francosko-posarskega gospodarskega sporazuma

TIK-TAK TAKTIKA (II)

OBČUTLJIVI ŠVICARJI

Švicarji, ki so v tej zadevi zelo občutljivi, menijo, da gre za protekcionizem najslabše vrste. Pokazalo se je, da imajo delno prav, kajti zdaj tudi ameriške industrije koles, motoci-klov, električnih aparatov ter kemilnias zabavajo enako ugodnostno obravnavanje, kakršnega so deležne ameriške tovarne ur. Zanimivo je, da je z rotnimi deli te dni razglajali, izdelovalci v drugi svetovni vojni nepopoln vojaške značke in odlikovanja, ki so potrebna za moralno čest in čast. Več industriji se je pripriložejo Švicarji, ki menijo, da je to napoved proti njim.

Konferenca je posegla vmes tudi vladno, toda hladno sporočila Američani, da bo imel predsednikov odlok posledice za švicarsko zaposlitve. Stvar ni tako preprosta, da bi obranilo mirno kri. Švicarji, ki so poslance iz Neuchatela, ki so napovedal trgovinsko vojno Američanom, ker obravnavajo ZDA Švicico kot konkurenca.

Križa v industriji ur je vzemirliki prizadevali, da bi izkoristile položaj v svojem imenu. Dramatika političnih zborov se menjava s parodijo vladnega sestanka, ki ga predvsem ameriškega zgodovino zmernejšega ameriškega protekcionizma (tarifa Američani leta 1913), postavljenega protekcionizma (tarifa iz leta 1922) in »protektivnega protekcionizma« (leta 1930) in ključne v ZDA iz vsaj ofenzivne protekcionizma. Švicarji želijo, da ZDA nikoli niso spoznavale njihove konkurence. Vsem ko vedno pozna ameriških živil, tobaka, avtomobilskih potrebščin, avtomobilov, na orjaških urnih oseh rogalo v ZDA. Ekstremiteti so celo vane neke ameriške gledališke sku-

kov. Število v industriji zaposlenih delavcev je začelo padati in industrija je odgovadala del pogodb s kmeti, ki so se naučili te obrti od svojih dedov in ki v dolgih zimskih nočeh potpeživajo obdelujejo kovino za ure. In ko Švicarji menili, da bo stric Sam pokazal dobrodušni obraz, je predstavnik neke velike ameriške industrije ondan rekel: »Švicarska industrija ur nima nohe pravice do kompenzacije, ker je spravljala masne dobičke, ko je med vojno prodajala osim državam precizne vojne instrumente. Te instrumente so uporabljali med vojno proti zaveznikom. Če še govorimo o kompenzaciji, bi morala švicarska industrija po našem mnenju plačati 25% vrednosti k nam uvoženega švicarskega blaga, kar bi lo v korist ameriških vojnih invalidov.«

Vojna ur se nadaljuje, čeprav se tik-tak taktika spreminja v skladu z okoliščinami. V bitko je na svoj način posegla tudi Kitajska, ki je po uvodu švicarskih ur zdaj na drugem mestu (dani za 80 milijonov frankov). Časnik »Vox Ouvrier« očita vladi, da ni ničesar ukrenila, da bi razširila trgovino z vzhodnimi delci, kajti celotni obseg te trgovine znaša komaj nekaj več kakor švicarski izvoz na Dansko. Vojna ur je sprožila vojno političnih strank, ki spritko raznih gledišč o politiki ur po-

ravnava svoje stare račune. V mestu Bienna je ondan malone prišlo do protiameriških demonstracij, ker je to eno izmed prizadetih središč industrije ur. Ugledna »Gazette de Lausanne« piše: »Zal so ure pokvarile prijateljske stike med ZDA in Švicco. Moralni kredit Amerike čedalje bolj pada.«

Romantična zgodovina švicarskih ur, katerih nekdanje sopranske pesmice so navduševale Napoleona in pozneje Theodora Roosevelta in ki so ponesle po svetu pravilico o švicarski preciznosti, je spritko ameriškega tiska ogrožena. Ko je ameriško ministstvo za obrambo pred dobrim tednom izjavilo, da ameriška industrija ur vendarle ni nujno potrebna za obrambo, so se v temni noči Jure oglasile okrog tabornih ognjev vesele trule. Toda »srnega julija« z novim odlokom niso preklicali. Morda bodo razgovori med ZDA in Švicco, ki so se začeli konec aprila v Bernu, prinesli mir vzemirjeni industriji, ki je v minulih 40 letih zaključila znanstveno, tehnično in umetniško evolucijo. Američani še nadalje zahtevajo razumevanje. Precizni umetniki z Jure, Bienna, Zeneve in Schaffhausena pa se drže starega izreka: »Tout comprandre c'est tout pardonner.« (Vse razumeti pomeni vse oprostiti.)

Branko Bucalo

Na kongresu sindikatov ČSR

bo sodelovala tudi delegacija naših sindikatov

Beograd, 16. maja (Tanjug). Na povabilo Zveze sindikatov Českoslovaške bo odpotovala drejni v Prago delegacija Zveze sindikatov Jugoslavije, ki bo od 19. do 23. t. m. prisostvovala kongresu českoslovaške sindikalne organizacije. V delegaciji sta član Centralnega sveta ZSJ Nikola Kotle in član predsedstva Republiškega odbora Sindikata kovinarjev Srbije inž. Vitomir Paroški.

Delegacija je danes odpotovala v Prago. »Na tem kongresu bomo po-

jasnili načela, na katerih slone jugoslovanski sindikati in sodelujejo s sindikalnimi organizacijami v tujini«, je rekel Nikola Kotle pred odhodom iz Beograda sodelavcu »Jugopressa«. Izrazil je upanje, da bodo lahko jugoslovanski sindikati na istih temeljih sodelovali s sindikati ČSR in sindikalnimi organizacijami ostalih vzhodnoevropskih dežel. »Sodelovanje med sindikati je nujno potrebno zlasti zdaj, ko je treba napeti vse sile za ohranitev mira, za kar lahko delavci mnogo sture.«

— Z VSEH STRANI SVETA —

ZDA AURIOL V NEW YORKU

Pariz, 16. maja (AFP). Nekdanji predsednik francoske republike Vincent Auriol je odpotoval z letalom iz Pariza v ZDA, kjer bo kot častni predsednik Svetovne federacije bivših borcev govoril pred ekonomsko socialnim svetom OZN. V New Yorku so ga sprejeli davi predstavniki ameriške organizacije borcev.

STEVENSON PREDSEDNIŠKI KANDIDAT

New York, 16. maja (Tanjug). — »New York Herald Tribune« poroča, da je demokratski kandidat na zadnjih predsedniških volitvah v ZDA Adlai Stevenson sklenil sprejeti kandidacijo za predsednika. Dosejel sta za kandidacijo demokratske stranke na volitvah leta 1956 veljala novoroški guverner Averell Harriman in senator Kefauver.

NA PODROČJU ATOMSKIH RAZISKAV

New York, 16. maja (Reuter). — Forum za atomsko energijo objavlja, da bo ameriška industrija porabila 300 milijonov dolarjev za raziskave na področju atomske energije v prihodnjih štirih letih. Ta forum je pravzaprav organizacija 250 ameriških industrijskih koncernov in ustanov za raziskave na področju uporabe atomske energije v industrijske namene.

POSLEDNJA ATOMSKA POSKUSNA EKSPLOZIJA

Las Vegas, 16. maja (Reuter). Na planoti Yucca Nevada je davki eksplozija štirinajsta in hkrati zadnja

AVSTRALSKA ANGLEŠKI POLIGON ZA ATOMSKE POSKUSE

Melbourne, 16. maja (Reuter). — Avstralski minister za preskrobo je danes izjavil, da je Velika Britanija začela graditi nov poskusni poligon za atomsko orožja. Dejal je, da sta Velika Britanija in Avstralijska sklenili poseben sporazum o pripravljanih delih.

SINGAPUR PO ZADNJIH STUDENTSKIH DEMONSTRACIJAH

Singapur, 16. maja (AFP). Srednješolci v Singapurju so zagrozili z množično stavko, če oblasti ne bodo ponovno odprli njihovih šol, ki so jih zapreli predtudi tedni po zadnjih študentskih demonstracijah. Zahtevali tudi, naj izpuste vse študente, ki jih je policija aretirala med demonstracijami, vsem ranjenecem pa izplačajo odškodnino. Oblasti v Singapurju so zapreli tri največje kitajske šole za teden dni, da bi preprečile nove demonstracije.

SEVERNI VIETNAM UMİK FRANCOZOV ZAKLJUČEN

Hongkong, 16. maja (AFP). Hajfonški radio poroča, da so severnovietnamske čete davci zasledile otok Katbo in več otokov v zalivih Alouga in Lauhi. Katba je pomembno vojaško oporišče, kjer so francoske oborožene sile zgradile več utrdb, da bi varovale pristanišče Haifong.

JUŽNI VIETNAM BEGUNCI SE VRAČAJO

Saigon, 16. maja (AFP). — 2000 beguncev iz Tonkina, ki so zahtevali, naj jih repatriirajo v Severni Vietnam zaradi položaja v Južnem Vietnamu, oziroma ker so jih ločili od njihovih družin, ki še žive v Severnem Vietnamu, bo jutri odpotovalo iz Saigona v Hajfong.

ODPOR PROTI BAO DAJU

Saigon, 16. maja (AFP). Včeraj so v Srednjem Vietnamu izbruhnile demonstracije, podobne tistim v Saigonu. Demonstranti so zahtevali, naj strmoglavijo cesarja Bao Daja in naj v celoti podpro predsednika južnovietnamske vlade Ngo Din Diema. V Nueju so ustanovili »narodni revolucionarni odbor ljudstva Srednjega Vietnama, ki se je na tem področju postavil na čelo »demokratskega revolucionarnega gibanja«, ki se sedaj razvija v vsej deželi.

CEJLON OBISK IZ EGIPTA

Colombo, 16. maja (AFP). Egipčovski zunanji minister dr. Mahmud Fauzi je prispel z letalom v Colombo na prijateljski obisk. Danes se je sestel z nekaterimi cejlonskimi ministri.

VELIKA BRITANIJA SNEG V YORKSHIRU

London, 16. maja (AFP). Snežni vihar je dvignil vso noč v Yorkshire. Davi so bila polja pokrita z več centimetrom debele snežne odeje, sva bo bržčas prizadejala precejšnjo škodo pomladanskim posevkom.

TEKMOVANJE »DESET LET SVOBODNE GRADITVE«

V LUKOVI DEŽELI

Se dan, dva in tudi moje potovanje bo pri kraju. Človek deset dni hodi po teh obmejnih predelih — in na koncu skoraj ne ve, kaj bi napisal, da bi bilo dovolj zanimivo.

Morda o meji, ob kateri naši sosedje še vedno obdelujejo svoje čudne grede? Tega smo že vajeni.

O industriji? Te pravzaprav ni, o lendavski »Nafti« pa smo že toliko pisali, da res ne vem, kaj naj bi še povedal.

Nekaj z Dravskega ali Ptuj-skega polja, so mi naročili pred odhodom. Izbrlo so prepustili meni. Razmišljal sem torej po poti domov, o čem bi pisal.

O gigantu, ki stoji na Dravskem polju sredi borovega gozda? Tam smo skoraj dnevni gostje. O čem torej?

Vlak hiti od Moškancj proti Ptujju. Odločiti se bo treba. — Glejte luk! — zareže nepričakovano vzklík v naporno iskanje misli.

— Luk? No da, čebula.

Luk! V lukovi deželi smo. Kot bi jih videl prvič v življenju, opazujem skozi okno skrbno obdelane in razhljane grede, na katerih v lepih vrstah, kot vojaki na paradni, rinejo na površje temnozeleni, okrogla stebelca rjavoredečkaste čebule.

V kotu med Ptujem, Markom in Moškancj na Ptujskem polju že od nekdanj sadijo veliko luk. Od tod tudi ime »lukova dežela«. Leta 1934 so v ptujskem okraju pridelali nad 40 odstotkov vse čebule v Sloveniji.

Ko skopni zadnji sneg, se ljudje, spóčiti po dolgem zimskem brezdelju, zaženejo v zemljo. Orjejo jo, prekopavajo in rahljajo. Gospodinje prinašajo s peči lese, polne suhega luka in ga prebirajo za seme. Polja na obeh straneh ceste od Spuhlje do Moškancj in v okolici Dornave skoraj vse tja do vznožja Slovenskih goric so polna sključenih deklet in žena. V pisanih rutah so videti od daleč kot veliki cvetovi v vetru.

Ko sadijo čebulo, se začne na Ptujskem polju resnična pomlad. Ljudje zaživijo z zemljo. Pri mladih se z dehtenjem prsti porajajo nemir, poln omame, skrivnostnih hrepenenj in pričakovanja, pri starih pa skrb za letino, za luk, za ceno.

Poletje je čas dvajseturnega delavnika. Dehtea zemlja zahteva mnogo kmetovega znoja in žuljev. Dnevno opravilo mu do- ločata vreme in narava. Čebula zahteva največ. Pred zorenjem jo je treba najmanj trikrat okopati.

V poznem poletju pride na vrsto spravilo, sušenje, čiščenje in pletenje vencev. Se preden se oglasijo klopotci iz vinogradov sosednih Haloz in Slovenskih goric, krenejo iz vasi na Ptujskem

polju številni vozovi čebule proti Mariboru, Slovenski Bistrici, Celju, Cakovcu in Prekmurju. Premožnejši kmetje z lastnimi vozovi, s kosom rženega kruha in zelenko slivovke pod sedežem, revnejši pa kot skromni sopotniki z oblubo, da bodo z delom odslužili vožnjo.

Eni in drugi so skromni na teh potovanjih. Treba je pripraviti sleherni dinar za davek, družini za oblake, za nov plug za zlomljeno kolo pri vozu, za popravo hiše, za primer nesreče in — ko bo dovolj pripravkov — za dokup njive, na kateri bo zopet rastle čebula.

Iz njihovega klica »Kupite luk! Kupite luk!« ki ga slišite na uličnih vogalih in trgih severovzhodnih slovenskih mest, zveni skrb za zemljo, za dom, za dinar, s katerim bodo izboljšali svoje gospodarstvo.

Takšni so ti naši ljudje v »lukovi deželi«.

— Če nega luka, nega kaj na mizo djati — pravijo ljudje v vaseh na Ptujskem polju. Ne mislite, da zaradi pomanjkanja, kajti tu razen čebule dobro uspevajo še pšenica, krompir, koruza, ajda, proso in druge kulture. Tudi prasičereja ni na zadnjem mestu. Čebula pomeni domačinom, da se tako izrazim, neke vrste nacionalno jed. Uživajo jo v najrazličnejših oblikah; narezano na olju, s soljo in kruhom, na smetani, revnejši pa ob večerjah s kuhanim mlekom in krompirjem v oblicah. Razen tega je čebula

obvezen dodatek skoraj sleherni kuhani hrani.

V Spuhlji, majhni vasi blizu Ptujja, sem se prepiral z nekom o mejah lukove dežele.

— Mi že nisimo lukarji — mi je odbrusila ženska skoraj užaljeno. — Lukarji so v Dornavi in tam okrog.

Ko sem se ozrl, sem videl, da na vrtu raste luk. Raste tudi pod okni hiše, na gredah za gospodarskim poslopjem, na njenih in na sosedovih njivah. Kljub temu se prične lukova dežela šele v Dornavi! Tam so mi zopet dejali, da v Moškancjih. Naprej nisem šel. Uvidel sem, da na ta način ne bi nikjer našel lukove dežele niti njenih meja, če jih ne bi sam določil. Sicer pa sem hodil med polji čebule, ki bo že jeseni prijetno zadila v naših kuhinjah.

Starejši ljudje so mi znali povedati, da je na Ptujskem polju vedno manj čebule.

— Nima prave cene in težko jo prodamo. Zadnja leta se skoraj nihče več ne zmeni zanjo.

Glede cene bi se morda zopet prepiral, glede zanimanja za ptujsko čebulo pa sem moral priznati, da imajo ljudje prav. Morda bi tudi na Ptujskem polju kazalo ustanoviti neko združenje pridelovalcev čebule, kot ga imajo na primer hmeljarji v Savinjski dolini. Ta čebula je znana po svoji izvrstni kakovosti in povezana z dolgoletnimi izkušnjami pridelovanja. Pomagajmo ljudem pri tem koristnem veselju in jim ohranimo lepo lukovo deželo!

Dragan Filisar

Jugoslovanski ribiški strokovnjaki bodo pomagali egiptovskim

Reka, 11. maja (Tanjug). Združenje morskega ribištva Jugoslavije bo poslalo kmalu v Egipt tri naše ribiške strokovnjake, ki bodo proučili, kakšno pomoč potrebuje Egipt pri izboljšanju ribištva. Naši strokovnjaki bodo proučili geologijo ondotojnega morja, možnosti za ribarjenje in nekatere komercialne momente.

Domaća proizvodnja margarine

Tovarna olja v Zagrebu je naprosila Narodno banko FNRJ, naj ji odobri olajšave za uvoz opreme za proizvodnjo margarine. Naprave bi sicer stale kakih 35.000 dolarjev, toda tovarna bi izdelala letno kakih 1500 ton margarine, tako da bi prihranili 220.000 dolarjev pri uvozu.

Samo en evet bi čada utrgala s kote krošnjo divjega kostanja

Posebna komisija bo nameščala ljudi, ki so se vrnili iz kazensko popravnih zavodov

Pred dnevi se je v Mariboru sestala novoimenovana komisija, ki bo v okviru Sveta za notranje zadeve urejala, odnosno skrbela za zaposlitev oseb, ki so bile odpuščene iz kazensko popravnih zavodov. Do sedaj je bilo to vprašanje prepuščeno iznajdljivosti posameznikov. Kdor je imel dovolj poznanstev, je kmalu našel zaposlitev. Dogajalo se je, da so nekateri bivši priporniki dobili celo boljše mesto, kot so ga imeli pred kazenskim postopkom.

Komisija bo vsakomur našla ustrezno zaposlitev. S tem bo marsikoga odvrgla od nadaljnega kriminala, predvsem pa ga ma-

je treba obvarovati nadaljnjih kaznivih dejanj, treba jim bo nuditi možnost, da postanejo zaposlanja vredni državljani, da ne ostanejo vse svoje življenje neznanovani.

V bodoče se bodo morali vsi odpuščeni kaznjenci prijaviti za delo pri omenjeni komisiji. S.

Na Pragerskem razkužujejo bombaž

Fitokarantenska služba na Reki je ob prihodu ladij z bombažem ugotovila, da je surov bombaž, ki ga uvažamo za našo tekstilno industrijo, često okužen z bombažnim moljem.

Škodljivec napada tudi bombažu sorodne rastline. Zato je nevarno, da bi se razširil na razne okrasne rastline, kot so slezovec, črni in beli slez, oslez, bambja, itd. Lahko se pa prilagodi tudi drugim kulturam.

Zato so organi inšpekcijske službe za zaščito rastlin izdali tekstilnim podjetjem navodila, kako je ravnati ob uvozu in predelavi surovega bombaža. Inšpekcijski organi so v mariborskih tekstilnih podjetjih našli nekaj okuženega bombaža. Sprva so našli v odpadkih takega bombaža le goseničke, ki so se razvile iz jajčec. Člani inšpekcijske službe za zaščito rastlin so v laboratoriju del časa opazovali ličinke, kaj se bo razvila v metulja. Nato so ti organi odredili vse potrebno, da bi škodljivca zatrli. Lastniki surovega bombaža so se morali povežati z upravo clankomora v Pragerskem, ki je že pred tednom dni začela bombaž clanzirati. Organi inšpekcijske službe za zaščito rastlin pa to delo nadzorujejo.

Tekstilne tovarne morajo novoprispele bale bombaža odprati samo v popolnoma zaprtih prostorih, da se molj ne bi razširil okolično. Samica znesla 400 jajčec naenkrat, tako bi naš škodljivec lahko izmenada presenetil in nam napravil ogromno škodo na kulturah, ki bi se jim prilagodil. S.

Za 300 do 500 din - hrana in stanovanje

Ugodnosti za preživljanje letnega dopusta v manjših krajih Srednje Dalmacije

Za turistične kraje vzdolž naše obale je, če ne računamo večjih letovišč z izenačenimi in visokimi cenami, značilno, da narašča draginja od severa proti jugu. Cene penzionov v Severnem Primorju, približno od Kopra do Crikvenice, se gibljejo od 300 do 500 din, seveda v manjših krajih in če stanujejo letoviščarji v privatnih hišah, hranijo pa se v cenениh turističnih restavracijah. Pri tem so seveda všete razne olajšave (za skupinska potovanja, za člane sindikatov, za otroke itd.).

V manjših krajih Srednje Dalmacije, od Crikvenice do Dubrovnika, je položaj v tem oziru približno enak kakor v Severnem Primorju. Tudi v tem delu naše obale so v manjših turističnih krajih na razpolago stanovanja v privatnih hišah. Letoviščarji si morajo kuhati sami ali pa se hraniti v restavracijah, kjer je hrana cenajša. Vendar pa so cene v Srednji Dalmaciji ne-

koliko višje, ker je tudi dotok letoviščarjev večji.

V prijaznem kraju Božavi, kamor se pripeljemo z ladjo iz Zadra, stane penzion v hotelu »Mojmir« 450 do 500 din. Letoviščarjem pa je na razpolago tudi 10 postelj v privatnih hišah po 90 do 100 din, a hrano lahko dobe v restavraciji, kjer stanejo trije obroki dnevno največ 300 do 350 din. Nekaj podobnega je tudi v Murter-Slanici, kjer nudi kmeljska zadruga gostom penzion po 420 do 440 din.

Omeniti je treba še nekaj za letovanje primernih krajev, predvsem Rogoznico, kjer stane penzion 400 din dnevno, in Silbo, kjer stane penzion v hotelu 450 do 500 din. Razen hotela pa je v Silbi na razpolago tudi 200 postelj v privatnih stanovanjih po 70 do 100 din in turisti se lahko hranijo v posebni restavraciji. V Vinjeru, ki ima stalno avtobusno zvezo z Zadrom, je na razpolago 30 privatnih postelj po 80 do 100 din, hrana pa stane v restavraciji trije obroki 280 do 300 din.

Letoviščarjem so na razpolago še mnogi drugi kraji. Cene v njih so povprečno nekoliko višje, se zmeraj pa znatno nižje od cen v hotelih v večjih letoviščih. V Mlinih stane penzion 400 do 430 din, prav toliko tudi v Neuhaju, od koder vozi vsak dan ladja v Split. Nekoliko cenejši je penzion v Vrbovsku. Tam stane v hotelu in restavraciji »Kozara« 380 do 400 din. V drugih krajih so cene nekoliko višje. V Bolu

na Braču stane penzion 500 din, v Jelsi 500 do 550 din, v Kaštel Starim v lepo urejenih hotelih 500 do 550, v manj znanem letovišču Krilo Jesenice pa samo 400 do 420 din. Omeniti je treba še Superto s cenami 440 do 450 in Postire s penzionom 450 do 500 din. V Sinju, Trogiru, Velaluki itd. se gibljejo cene penzionov od 400 do 450 din.

Približno enake so cene tudi v južnejših krajih. V hotelu »Zaton« v istoimenskem kraju blizu Dubrovnika stane penzion 360 do 550 din. V Slanu stane penzion 550 din; tam pa je na razpolago še 35 postelj v privatnih hišah po 70 do 150 din. Privatne sobe, ki stanejo skupaj s hrano 400 do 550 din, so na razpolago tudi v Stonu, Trstenu itd.

Če bo vreme lepo, se bo tudi letos marsikdo odločil za počitnice ob morju. Nešteti turistični kraji so dostopni tudi letoviščarjem, ki nimajo toliko denarja, da bi preživeli počitnice v večjih letoviščih.

M. P.

NA GORIŠKEM SO DOZORELE PRVE ČEŠNJE

Nova Gorica, 16. maja. Zaradi pozne pomladi in slabega vremena konec aprila so prve češnje na Goriškem dozorele šele ta teden. Navadno smo goriške češnje lahko zobali že konec aprila odnosno prve dni maja. Najprej dozorejo v Lokah pri Kromberku, Solkanu, Sempturu, Rožni dolini, na Pristavi in drugih krajih spodnje Vipavske doline, kakih deset dni pozneje pa v Brdih, srednji

ter zgornji Vipavski dolini. Obrati jih bodo začeli najbrž v začetku prihodnjega tedna, ker pričakujejo, da bodo letos vse sorte češnje dozorele hkrati. Obeta se obilen pridelek. Samo na Goriškem jih bodo menda pridelali okoli 3500 ton.

Izvozna podjetja so že zaključila priprave za odkup češenj. Za goriške češnje, ki jih bo največ izvažalo združeno trgovsko podjetje »Flores-export-import« v Sempturu, se posebno zanimajo in sosedni Avstriji, v Zahodni Nemčiji, Švici in Angliji. Prve valovne zgodnjih češenj bodo odpravili na tuja tržišča menda v milijarde. Sempturu petek. V Novi Gorici, Sempturu in Solkanu so danes prodajali češnje od 70 do 80 din kilogram. Zanje ni bilo posebnega zanimanja, ker so drobne in vodene. Razen tega gospodinje pričakujejo, da se bodo v prihodnjih dneh zelo pocenile. M. D.

Pravljica

(S poti v Mauthausen)

Neurje je izpralo nebo. Vso noč so udarjale strele, razsvetljevale notranje barak in risale pošastne podobe na stene. Danko je nekajkrat planil iz spanja. Tudi drugi poleg njega so strmeli s široko odprtimi očmi, potem pa so veke legle nanje. To se je ponavljalo vso noč do jutra. Oči so vrtale in iskale pozabljenja ter odmaknjenja.

Danko je sanjal o svojem dekletu, sanjal o tistih lepih dneh, ko sta hodila kakor pijana po tratah in gozdovih, ko sta pozabila na ves svet. Takrat je bil prepričan, da je svet dober, da ni slabega, ali pa, da vsaj njega ne more zadeti. Njegovo telo je bilo že zdavnaj ubito, toda srce je še vedno ljubilo in želelo se je samo še enkrat sprehoditi po zeleni trati, iti po tistih poteh, kjer sta nekoč pobirala prah in potem naj bo že vsega konec, če že mora tako biti. Vročje si je želel dočakati konec vsega tega, dne, ko se bodo odprla vrata tega kamenitega gradu, pred njim pa bo dolga pot in neke bo srečal svoje dekle. Zavila bosta v zelene loge.

Vstalo je jutro. Zeleni travniki so bili polni vode. Deževne kaplje so visle na travi in rožah. Bil je tako lep dan, tako lep, da bi človek samo legel in umrl, ker mu na tak dan ne bi bilo težko umreti.

Ponoči pa se je proti taborišču pomikala kolona otrok in žena. Dež je izpiral njihova osušena telesa. Nekateri med njimi so še stiškale otroke na prsi, drugi, starejši pa so klecavo hodili poleg mater. V noč pa se je razlegel jok, ki je skoraj prevpil divjanje nevihte.

»Mama,« je poklical fantek dveh let. »Mama moja,« je še enkrat rekel in pogladil njene mokre lase. »Roža,« je nato rekel in jo poljubil na obraz, poln blede, ki so ga obdajali razpuščeni črni lasje, iz njega pa sta sijali dve črni lučki.

»Svinje židovske,« je kiel strazar, ki je hodil ob koloni. »To noč mi bodo drago plačali,« je rekel stražarju, ki ga je dohitel na poti. »Nihče nam ne uide,« mu je ta odvrnil. Zasmejala sta se.

V jutru, ki je prišlo, so jih prignali na sredo pobočja, kjer je stal grad. Sive skale so se divje odbijale od lepote okolice. Creda žena in otrok je stopala, neke daleč na pobočju pa se je belila majhna čreda ovčic in pastir ji je igral na piščali. Zagledal se je v daljavo, zaslonil je oči proti soncu in sam sebi rekel: »Hlev se polni.« Zopet je zaigral na piščali, z roko je potem pogladil ljubljeno ovčico, prav tako, kakor bi mu bilo več do nje, kakor do ljudi na cesti.

Z zadnjim delom te kolone so se srečali med barakami. Danko je dvignil pogled po ženskih obrazih. Nič ni vedel, zakaj jih gleda, toda iznenada je začutil, da išče med njimi svoje dekle, morda samo obraz dekleta, ki bi bil podoben njenemu.

Oči so se mu ustavile na Roži. Zagledal se je v njen profil. Prav tedaj je sinko na njenih rokah rekel: »Ata,« in pokazal z roko na moža, ki so v progastih oblekah izginali pod kamnitimi oboki. Roža je pogledala za njegovo roko. Oči so ji bliskovito planile po obrazih, kajti tudi v njej se je zbudilo upanje, da bo morda res

videla ata. Njene oči so se ustavile na Darkovem obrazu. Zajedle so se vanj, kakor da hočejo s seboj vzeti njegovo podobo.

»On je,« je bolestno jeknila.

»Ona je,« je on še bolj bolestno jeknil.

»Ata, ata,« je vpil sinko.

»Tiho, smrkavec,« je zavpil vojak smrti.

Roža je pritisnila roko na otro-

Stražni stolp v taborišču Mauthausen

I. jugoslovanska lovsko-ribiška razstava v Ljubljani

ki prikazuje poleg najboljših lovskih trofej vso divjad Slovenije v njenem naravnem okolju, žive ribe naših voda in vrsto izredno zanimivih predmetov s področja lovstva in lova, vzbujajo pri vseh obiskovalcih splošno pozornost in priznanje. Razstava je poučna še prav posebno za mladino in je odprta vsak dan od 9 dopoldne do 7 zvečer na novem gospodarskem razstavišču na vogalu Vilharjeve in Titove ceste.

Vabimo vas, da razstavo obiščete!

kova usta, ki so še vedno v njeno roko klicala očeta. Ze sta bila v baraki. Njene misli so se pogovarjale z Darkovimi. »Povej, si ti? Ne, nisi. Zamenjala sem te. Tako sem te pričakovala, tako sem te želela videti, da je nekdo drugi postal ti. Nisem se zmotila, ti si, ti moraš biti in nihče drugi.«

»Debele solze so ji prišlele čez obraz in kapnile na piščalo. Kaj joki?« je vprašal sinko. »Saj ne jokam,« je odgovorila Roža. »Samo vesela sem, ker imam tebe.« Pritisnila ga je k sebi. Dala mu je piti svojega mleka. Sinko se je priselal na prsi, kakor da hoče izpti iz nje vse življenje.

Nekje v kamnolomu pa je premišljeval Danko. »Ona je. Moj sin. To ni ona. To so Zidinke. Samo tri dni življenja jim je odmerjenega. Po nesreči je zašla mednje. Ne, ravno tako bi jo ubili. Saj je za njih vseeno, ali si Zid ali nisi.«

Pomisli! Je na dogodek z imeni. Bil je njegov prijatelj, ki je imel zelo težko izgovorljivo priimek.

»Vaš priimek je zelo težko izgovorljiv. Nikoli si ga na bom mogel zapomniti. Res se čudno pišete. Zakaj nimate drugega imena?« je posmehljivo govoril. Če nekaj dni ga ni bilo več. Ne samo on, na stotine, na tisoče, samo zaradi težke izgovorljivosti imen.

»Moram jo videti,« si je rekel.

»K njej moram, potem bom ve-

del, ali je ona.« Vtem ga je capo udaril z železno palico čez hrbet, ker je prepočas prenašal bremena. Ze se je hotel obrniti in planiti vanj, ko ga je prikoval na mesto pogled prijatelja.

Dva dni sta se pogovarjala med sabo Danko in Roža. On se je zaupal prijatelju. Rekel mu je, da jo hoče na vsak način videti. »Veš, da te bodo ubili,« mu je odvrnil prijatelj. »Vseeno,« je odvrnil. Prijatelj mu ni več prigovarjal, samo sklenil je paziti na vsak njegov korak.

»Morda bo prišel,« je Roža pomislila v upanju. Nič ni vedela, da je dan smrti nje in njene- nega otroka že določen. »Prišel bo,« si je rekla in v mislih ga je klicala k sebi: »Pridi. Moram te videti, potem bo vse dobro, četudi bo vsega konec. Vedela bom, da sva odšla skupaj. Ne pusti me v dvomu, ki me žge.«

»Grem. Pridem. Moram iti,« je govoril sebi Danko in kakor v mislih odgovarjal na njene klice. Prijatelj pa je hodil za njim kakor senca. Danko je poslušal na vse strani, kdaj bodo zaregljale strojnice. Gledal je proti krematoriju, kdaj se bo začel valiti dim. Gledal je iz barake po praznem prostoru, če ne bi videl ženske kolone z otroci, ki jo peljejo v plinsko komoro.

Tretji večer, ko so bili že v baraki, je zagledal ženske. Stopale

so z otroci. Sle so proti prostoru smrti. Stopil je k oknu in gledal. Iskal je Rožo. Upal je, da je ne bo videl, da ni med njimi. Prišla je. Tedaj je brez besed planil. Toda ni prišel daleč. Udarec ga je položil na tla. Njegov prijatelj je zamahnil.

Roža je stopala s sinkom v naročju. Oči so iskale obraz moža, sinkovega očeta. Se enkrat ga je poklicala z vso voljo svojih mišlic. Ni ga bilo. Sinko pa je grabil po njej in klical: »Mama moja, ata...« In ko sta umirala v plinski celici, je Roža sinka stiškila k svojemu obrazu. Padla je razlil po njenem obrazu, padla je na tla, sinko pa je še zadnjič v smrtnem strahu zavpil: »Ma-

ma...« Danko je stopal drugi dan na delo. Stopal je več dni. Ko je nezvedel, kje so jih zagrebli, je nezvedel, kje so jih zagrebli, je nezvedel, kje dne planil. Ni prišel daleč. Strel. Padec. Roke je zakopal v mehko zemljo, kakor bi njo, njen obraz, sinka hotel izkopati iz zemlje.

On ni vedel, če je ona in ona ni vedela, če je on.

Isti dan pa je mati v hiši nedaleč od kamnitega gradu na sinkovo vprašanje, kaj je tam gori, sinkovale, da je tam nekoč prebivala dobra vila. Ne vem pa, če biva še danes povedala pravno je do danes povedala s tega lica o dobrih ljudeh s tega gradu. VOJKO NOVAK

Z=A=D=N=J=E=V=E=S=T

SPORT IN TELESNA VZGOJA

Problem Severne Afrike

hoče francoska vlada čimprej dokončno rešiti

Pariz, 16. maja (Tanjug). Kravji spopadi v Alžiru, Maroku in Tunisu v zadnjih 48 urah je bilo mrtvih 24 Afričanov... Problem Severne Afrike hoče francoska vlada čimprej dokončno rešiti.

Rektor Djuričič v Moskvi

Moskva, 16. maja (Tanjug). Danes je prišel v Moskvo rektor beograjske univerze dr. Ilija Djuričič, ki bo sodeloval na kongresu sovjetskih farmakologov, biokemikov in fiziologov v Kijevu od 19. do 29. t. m.

Konferenca za uporabo atomske energije

Zeneva, 16. maja USIS. Vlada 51 držav so sprejele vabilo Združenih narodov za udeležbo njihovih predstavnikov na mednarodni konferenci za uporabo atomske energije v mirolnih namene, ki bo od 8. do 20. avgusta v Zenevi.

Kongres svobodnih sindikatov

Dunaj, 16. maja (AFP). Izvršni odbor Mednarodne konfederacije svobodnih sindikatov, ki zaseda na Dunaju, se je soglasno izrekel za sprejem »maroške delovne zveze« v to mednarodno organizacijo.

Tovarna General Motors grozi stavka

New York, 16. maja (AFP). 2000 delavcev v delavnicih Fisher iz Baltimora, ki pripadajo družbi General-Motors, je danes sklenilo, da bodo 29. maja začeli stavkati, če dotlej ne bodo ugodili njihovim zahtevam glede letnega zanjamega zasluga.

Ostavka ministra Illiga

Dunaj, 16. maja (Tanjug). V dobro obveščenih krogih se je izvedelo, da je avstrijski minister za trgovino in obnovo dr. Illig podal ostavko. Po teh informacijah je bila ostavka sprejeta, javnost pa bo obveščena šele potem, ko vlada ne bo imela več opravkov z bivanjem zunanjih ministrov na Dunaju in s podpisom državne pogodbe.

Ostavko ministra Illiga so pričakovali že nekaj časa. V krogih ljudske stranke so mu večkrat očitali, da ni izpolnil pričakovanj. Neposreden povod za Illigovo ostavko pa je bilo določitev seznama blaga za avstrijske dobave Sovjetski zvezi.

Povratak Dullesa

Washington, 16. maja (AFP). Ameriški minister za zunanje zadeve Jhon Foster Dulles se je danes popoldne z Dunaja vrnil v Washington. Po prihodu v ZDA je o podpisu avstrijske državne pogodbe izjavil: »Vračam se z občutkom, da je opravljeno veliko delo.«

Zahvali predsedniku Titu

Beograd, 16. maja (Tanjug). Predsednik FLR Jugoslavije Josip Broz Tito je prejel od predsednika avstrijske republike Theodorja Körnerja naslednjo brzojavko: »Njegovi ekscelenci Josipu Brozu Titu, predsedniku FLR Jugoslavije, Beograd...«

Beograd, 16. maja (Tanjug)

Predsednik FLR Jugoslavije Josip Broz Tito je prejel od predsednika Českoslovaške republike Antonina Zapotockega brzojavko, v kateri se mu predsednik CSR zahvaljuje za čestitke ob narodnem prazniku Českoslovaške republike.

Churchill v volilnem boju

Bivši predsednik ponovno kandidira v okrožju Woodford

London, 16. maja (AFP). V prvem govoru, ki ga je imel po umiku s položaja predsednika vlade, je Winston Churchill izrazil svoje soglasje z načinom sklicanja bližnje konference prednikov vlad ZDA, Velike Britanije, Francije in Sovjetske zveze. Bivši predsednik vlade, ki je govoril v volilnem okrožju Woodford, kjer ponovno kandidira, je izjavil, da odhajajo vodje vlad Velike Britanije, ZDA in Francije močni in zedinjeni na četverno konferenco z željo, da dosežejo mir in razorožitev.

Zadnje športne vesti

DRŽAVNO PRVENSTVO V KEGLJANJU

Včeraj je bilo v Zagrebu končano državno prvenstvo Jugoslavije v kegljanju. Za vsako moštvo je nastopilo po šest igralcev z 200 lučali. Nalovo državnega prvaka si je pripadel Borislav Grmota iz Zagreba s 4994 točkami. Na drugo mesto se je postavil igralec iz Ljubljane s 4875 točkami. Vrednosti iz Zagreba: 1. 4874 keglji (poprečno 812,3), četrti mesto pa si je pripribral Triglav iz Kranja s 4851 keglji (poprečno 808,5). Ostala slovenska moštva so se plasirala takole: 2. Ljubljana 4767 (794,5), 3. Jesenice 4728 (788), 4. Branik (Maribor) 4707 (784,5).

SAHOVSKO PRVENSTVO SLOVENIJE

V osmem kolu sahovskega prvenstva Slovenije so se na parijski končali naslednji izidi: Lešnjak-Grosek 1:0, Bajec-N. Tomšič 1:0, Preinfalk-Benedičič 1:1, Mišura-Gabrovšek 1:1, Preinfalk sta partiji Levaščič-Križanič in Štupica-J. Tomšič. Puc je bil prost.

Jurčičev »Domen« v Trbovljah

Dramska družina »Svoboda-Zasavje« v Trbovljah se je v letošnji gledališki sezoni obetavoče razvila, posebno še, ko je zbrala v svoje vrste precej mladih, ki s prvimi koraki stopa na amaterske gledališke deske, kjer se srečuje s hvaležno publiko. S Petrovičevim komedijo »Vozel« v režiji Silva Kustra je družina tudi tekmovala z vsemi rudarskimi »Svobodami« v Sloveniji ter za Zagorjem in Velenjem osvojila s kakovostno igro tretje mesto.

V Dobropolju praznujejo

Danes bodo v Dobropolju v košičnem okraju prvič proslavljali obletje je v vasi Kirovec nad Dobropoljem zasedal izvršni odbor Osvobodilne fronte Slovenije in je sprejel sodilno gibanje in za takratno osvoboditve je bilo tudi mnogo prebivalcev iz dobropoljske doline v partizanih. Prvi občinski praznik bodo v Dobropolju dolini praznovali v okviru proslav 10 obletnice osvoboditve. Ob tej priložnosti se bo domača kulturno-umetniško društvo predstavilo s komedijo »Zaljubljeni ostalci«, TVD Pariz pa pripravila razna tekmovanja in telovadni nastop. Sodelovali bodo še gasilci, šolski pevski zbor in posamezni člani množičnih organizacij.

Obnovljena železniška postaja v Ribnici

V nedeljo so v okviru proslav letnice osvoboditve otvorili obnovljeno in dozdajano poslopje železniške postaje, ki je sedaj eno izmed najprej obnovljenih poslopij na tej progi proti Ljubljani.

LOMO Kočevje skrbi za šolstvo

Letošnji proračun Ljudskega odnosa Mestne občine Kočevje predvilo v Kočevju sredstva za gimnazij v Kočevju, Smuki, Polomah, Ljovdolu, Marju cerkvi in v Zelnah. Precej denarja v obliki dotacij bodo prejela tudi društva Svoboda, Partizan, Ljudska tehnika in druge organizacije.

Proslove v počastitev 10. obletnice osvoboditve

V okviru proslav 10-letnice osvoboditve je odbor Socialistične krajske komune v soboto zvečer organiziral slavnostno akademijo. Podobne akademije so bile še v Predosljah, kjer je gostovala Svoboda s Primskovega, v Naklem, Fobrezju, v Zabelu, kjer je gostovala DPD Svoboda iz Stražišča ter še v Senčurju in Trbovljah. Le-tu so imeli tudi strelsko tekmovanje. Na Jezerkem pa je bila svečana proslava ob spomeniku žrtvam okupatorja.

Proslove v počastitev 10. obletnice osvoboditve

V okviru proslav 10-letnice osvoboditve je odbor Socialistične krajske komune v soboto zvečer organiziral slavnostno akademijo. Podobne akademije so bile še v Predosljah, kjer je gostovala Svoboda s Primskovega, v Naklem, Fobrezju, v Zabelu, kjer je gostovala DPD Svoboda iz Stražišča ter še v Senčurju in Trbovljah. Le-tu so imeli tudi strelsko tekmovanje. Na Jezerkem pa je bila svečana proslava ob spomeniku žrtvam okupatorja.

DRŽAVNO PRVENSTVO V KEGLJANJU

Kobal ostal prvi

Zagreb, 16. maja - Naša prognoza, ki smo jo objavili v nedeljski številki, da bo Kobal - član mariborskega Branika, ki je prvi dan državnega prvenstva posameznikov v kegljanju podri 881 kegljev, ostal do konca tekmovanja na prvem mestu, se je uresničila. Tudi drugi dan tekmovanja se namreč nobenemu ni posrežilo približati Mariborčanu in je le-ta zaslužen osvojil naslov državnega prvaka za leto 1955. Njegov uspeh je toliko bolj pomemben, ker ga že dve leti strokovnjaki smatrajo za najboljšega jugoslovskega kegljača, čeprav do sedaj še niti enkrat ni osvojil niti naslova republiškega niti državnega prvaka. Medtem ko je tekmovanje posameznikov že končano, pa se bo danes nadaljevalo in končalo moštveno prvenstvo Od slovenskih moštve nastopata še moštvi »Jesenje« in Triglava, medtem ko sta za sedaj »Ljubljana« na petem, Branik pa na šestem mestu. E. G.

MEDNARODNI NAMIZNOTENIŠKI TURNIR

Harangozo ni ponovil lanskega uspeha

V finalu je izgubil z Amourettijem (Francija)

Zeneva, 16. maja (Tanjug). Včeraj je bilo v Zenevi tradicionalno mednarodno tekmovanje za prvenstvo Švice v namiznem tenisu. Sodelovali so razen najboljših švicarskih igralcev tudi francoski prvak v letih 1954 in 1955 Guy Amouretti, Angležinja Patty Franks, francoska reprezentantka Monica Albert ter jugoslovanski reprezentant Vilim Harangozo. V tekmovanju posameznikov je Harangozo branil naslov prvaka. Prvo mesto na tem prvenstvu si je pripribral leta 1953 in 1954. Tokrat pa je Harangozo po lahkih zmagah nad Toffom in Washnerjem izgubil v finalu v dvoboju z Amourettijem s 3:1. V tekmovanju moških dvojic, si je Harangozo skupno s švicarskim prvakom Urchetijem zanesljivo priboril prvo mesto, ne da bi izgubil en sam niz. V finalu sta Harangozo in Urcheti premagala švicarsko dvojico Washner-Toff. V tekmovanju mešanih dvojic sta si Harangozo in Angležinja Patty Franks prav tako priborila prvo mesto. V finalu sta premagala dvojico Urcheti-Albert s 3:1. V tekmovanju žensk je premočno zmagala Patty Franks, ki je zmagala tudi v tekmovanju ženskih dvojic skupno s Francozinjo Albert.

VESTI IN DOGODKI

ODOBJKA Določeni so kandidati za reprezentanco

Odborska zveza Jugoslavije je določila 18 kandidatov, izmed katerih bo po pripravi sestavljena naša reprezentanca za IV. evropsko prvenstvo v odbojki, ki bo od 15. do 28. junija v Bukaresti. Uposlovanji so bile igralci: Stojimirovič, Popović, Stjepanović, Stilić, Milošević II (Crvena zvezda), Mikina, Salopek, Buždar (Mladost), Skrbinek, Požar, Mersnik (Branik), Djordjević, Bojčić (Zvezdinar), Živković, Kresić (Novi Beograd), Milošević. Ti igralci se bodo od 23. maja do odhoda - 10. junija - pripravljali na prvenstvo v Vrhu. Trening bo vodil zvezni trener Sirotanović.

Ptujski strelci dobijo novo strelišče

Dosedanje strelišče v Ptuju ni odgovarjalo vsem tehničnim predpisom, ki veljajo za strelišča. Na dosedanjem strelišču ni bilo mogoče izvesti večja tekmovanja za prvenstvo strelskih družin. Ker je Okrajni strelski odbor dobil je leto primarno podpora, bodo začeli že v ponedeljek graditi novo moderno strelišče v Babusekovi grabi na Mestnem vrhu. Sedanje strelišče bodo razširili, ogradjali z zemljo, sezidali strelsko lopo z ostalimi potrebnimi prostori, postavili tribuno ter uredili dve padajoči tarči za šest strelcev z zaključeno za signalno službo. Ptujski strelci upajo, da bodo bila končana že do začetka junija in bodo lahko izvedli družinska strelska prvenstva do konca junija na novem strelišču.

NAGRADNO TEKMOVANJE PTUJSKIH STRELCEV

Strelska družina v Ptuj bo v nedeljo, 22. maja, priredila množično

ATLETIKA Obisk zveznega trenerja Petroviča

Ob svojem prvem obisku v Ljubljani v začetku februarja je zvezni atletski trener Dragan Petrovič izjavil, da je skrajni čas, da prenehajo naši trenerji z več ali manj amblioznim delom z našimi atleti po izkušajah tujih trenerjev. Do tega za ključka niso prišli samo naši trenerji, ampak tudi Institut Zveze športov Jugoslavije. Seveda preizkušene metode tujih trenerjev ne bodo opustili, ampak z njimi izpopolnjevali svoje znanje, katerega so pridobili zadnja leta v delu z našimi atleti. Prvi tak poskus je bila šola atletike, katero je obiskoval 140 atletov in atletov. V tej šoli so vsakega »učence« fotografirali in filmali. Te filme je Petrovič pri svojem drugem obisku v soboto prinesel s seboj v Ljubljano. Tako so imeli gledalci priložnost videti filmske igralce Pluta in Orotkovo pri metu kopja. Hudobnikove pri metu krogle, Puc pri metu žoge visoke in nizke ovire, Stamejčičevo in Knezovo v sprintu, Simovo pri skoku v višino in Kušca pri skoku v daljino. Tak način pregleda trenerja je za atlete zelo koristen, ker lahko na osnovi filma trener in atlet vidita dobre in slabe strani sloga. Za zaključek so gledalci videli zelo dober film o lanskem evropskem prvenstvu v Bernu.

KOSARKA

Branik - »Ljubljana« 65:48 (25:24) - prvenstvena tekma slovenske kosarkarske ženske lige.

KONČANO JE SVETOVNO STUDENTSKO SAHOVSKO PRVENSTVO

Naši na drugem mestu

Lyon, 16. maja (Tanjug). - V XIII. zadnjem kolu, drugega študentskega svetovnega prvenstva v Lyonu je Jugoslavija premagala Nizozemsko z rezultatom 3,5:0,5. Zaradi te visoke zmage je naše moštvo obradilo drugo mesto. Partije so od naših dobili Fudera, Milič in Djurašević. Karaklajič je prav tako imel izgleda za zmago, vendar se je z nasprotnikom sporazumel za remi, ker je naša reprezentanca bila že sigurno druga. V ostalih dvobojih je Bolgarija premagala Poljsko s 3,5:0,5, z istim rezultatom Islandija Českoslovaško in Švedska Norveško. Moštvo SZ je premagalo Španjo s 4:0, prav tako pa Madžari Francozje. Končni vrsti red: Sovjetska zveza 41, Jugoslavija 33, Madžarska, Bolgarija 32,5, Českoslovaška 27,5, Islandija 26, Poljska 25,5, Španja 22,5 itd. V našem moštvu ni nihče dosegel manj kot 50%. Na prvi deski je Fudera dobil 7,5 točke iz 10 iger, na drugi Karaklajič 5 iz devetih, na tretji Milič 8 iz desetih, na četrti Djurašević 6 iz devetih. Prvi rezervni igralec Bertok je v petih partijah nabral 2,5 točke, drugi - Bogdanović - pa 4 točke iz petih partij.

Moštveno prvenstvo gorenjskih pionirjev

V nedeljo so se pomerila pionirska moštva gorenjskih šol za naslov sahovskega prvaka. Po zanimivih in napetih igrah je zmazala Gimnazija Stražišče s 15,5 pred zmagalčnim Smelečnik 11,5. Gimnazija škofja Loka 7. Gimnazija Bled 4 itd. Od 13 nastopajočih moštve so si priborila navedena pravice sodelovati na republiškem pionirskem sahovskem prvenstvu v Ljubljani.

Pionirsko prvenstvo v Šoštanju

V Šoštanju je bil okrajni sahovski turnir v počastitev desete obletnice osvoboditve. Turnirja so se udeležile vse nižje gimnazije v okraju - razen Ljubnega - in osnovne šole: Velenje, Šoštanj, Zavodne in Skorno. Veliko pozornost je vzbudila mlada šahistka Zunterjeva iz Velenja, ki je vse partije, razen ene, odločila v svojo korist.

Plavalna šola v Afriki

TOVARNNA AVTOMOBILOV MARIBOR

sprejme: strojne inženirje, strojne tehnike, stenodaktilografko, strojepisko, šoferje motornih vozil z izpitom kategorije »D«, strugarje, rezkarje, kovino-finobrusače, ostrilce orodja, ključavničarje, strojne kovače, livarje, stroinika in kurjače, pomožne delavce. Pismene ponudbe sprejema Tovarna avtomobilov, Maribor M-298

NATEČAJ

»CINKARNA« - metalurško kemična industrija CELJE

razpisuje natečaj za mesta: STROJNEGA INŽENIRJA z najmanj 3-letno prakso v industriji, ELEKTROTEHNIKA s srednjo tehnično šolo z najmanj 10-letno prakso v industriji, ELEKTROTEHNIKA s srednjo tehnično šolo, lahko brez prakse, INŽENIRJA-ENERGETIKA z daljšo prakso v industriji in s prakso v toplotni tehniki, INŽENIRJA KEMIJE ali TEHNOLOGA za O. T. K. z najmanj 5-letno prakso v industriji, GRADBENEGA INŽENIRJA, po možnosti z neka prakse in veseljem do gradbenih del v industriji, GRADBENEGA TEHNIKA-KONSTRUKTORJA s petletno terensko prakso, INŽENIRJA KEMIJE za raziskovanje novih proizvodov z 10-letno prakso v kemiji. Plača po tarifnem pravilniku - nastop službe po dogovoru. - Stanovanje zagotovljeno. Ponudbe z življenjepisom in dokazili o strokovni izobrazbi ter opisom dosedanjih zaposlitev je treba poslati na upravo podjetja. C-176

ZAKLJUČEK CELJSKEGA GLEDALIŠKEGA FESTIVALA

MANIFESTACIJA SODOBNIH TEŽENJ

Festival moderne slovenske in jugoslovanske drame v Celju je bil zaključen v nedeljo, 15. t. m. z gostovanjem Zagrebačkok dramskog kazališta, ki je v odlični režiji dr. Branka Gavella uprizorilo izredno kvalitetno dramo Marijana Matkovića »Na kraju poti«.

Kdor koli je bil priča dogodkov, ki so se ves minul teden odvijali v prostorih celjskega gledališča, je lahko po koncu festivala brez pretiravanja ugotovil ne le dejstvo, da je prireditev v celoti uspela, marveč, da je bila ta v resnici manifestacija sodobnih slovenskih in jugoslovanskih dramskih in gledaliških teženj.

V okviru pričujočih poročil moramo zapisati, da je drugorazredno vprašanje, koliko in kako se je s festivalom tako imenovana kriza v dramatikah premaknila za mrtve točke. Najpomembnejše je razen tega, da so pogum, vitalnost, resnost in nardarjenost vseh petih dramatikov, ki so sodelovali z novitetami na festivalu, trdno zagotovilo za nadaljnje snovanje in vzpodbuda za umetniško poglobljanje in kvalitetno rast.

Zadnja noviteta: »Pisana žoga«

V petek 13. t. m. je bil s krstno predstavo drame Igorja Torkarja »Pisana žoga« v izvedbi Prešernovega gledališča iz Kranja sklenjen osrednji del festivala slovenske in jugoslovanske drame v Celju.

Ime I. Torkarja se je pojavilo v slovenski javnosti pred vojno. Bil je sodelavec tedanje »Sodobnosti« in je izdal knjigo satiričnih sonetov z naslovom »Blazni kronos«, ki je bila kmalu po izidu zaplenjena. Po vojni je izdal v knjižni obliki epsko pesnitev »Kurent«, kot dramatik pa je debutiral v ljubljanski Drami z »Veliko preizkušnjo«, kateri je kasneje dodal še »Pravljico o smehu«.

»Pisana žoga« s podnaslovom scenska barvna kompozicija iz sedmih fresk in prologa, ki se nadaljuje v epilogu, je zlasti zanimiva iz oblikovne strani: prolog in epilog predstavlja tri maturante, ki lik pred vojno sanjarijo o nekem čarobnem življenju, polnem radosti in sončnega humorja. Med oba prizora zažene avtor v sedmih slikah usodni klopčič vojnih let, ki pokoplje življenja mladim najvinih sanjačem. Njihove iluzije je s krvjo prekrizala vojna.

Tega brez dvoma zanimivega okvira pa žal avtor ni znal napolniti niti z zunanjo niti z notranjo umetniško in življenjsko polno vsebino. Lotil se je težavnega problema človekove krivde in nekrivde, razrešil pa ga je z nesimpatično fabulativno konstrukcijo, v izpovedovalnem delu pa s sicer blagodejnim aforizmom in sentencami, ki pa v nobenem primeru ne morejo razkriti intimne človečnosti, pa naj imajo še tako humanističen napjev. Vendar je Ivan Torkar v vsakem pogledu umetniško močnejši kot pred leti v »Pravljici o smehu«.

V ne docela dognani režiji Igorja Pretnarja, zelo dobri inscenaciji Saše Kumpa, je Prešernovo gledališče iz Kranja »Pisano žogo« uprizorilo z veliko pieteto do dramske novitete. Od igralcev se je vtisnila v spomin študentska trojica, ki so jo upodobili: Nada Bavdaževa, Naci Cigoj in Jože Kovačič.

V. PREDAN

nagrade. Priznanja je izrekla žirija slovenskih gledaliških kritikov, nagrade pa so poklonili nekateri slovenski časopisi.

Uradno sporočilo o razglasitvi priznanj se glasi: »Žirija, ki jo sestavljajo Fran Albreht, Tine Orel, Boris Grabnar, Slavko Fras, Vasja Predan in Marjan Javornik, se je po končanem osrednjem delu prvega gledališkega festivala sestala v Celju 13. maja in sklenila:

Za najboljše delo izmed uprizorjenih novitet proglašajo žirija Jožeta Javorška »Kriminalno zgodbo«, ne glede na to, da je razumsko in miselno zasnovana in da ne zapuščata v gledalcu močnejšega doživljanja. Vendar je po formalno estetski strani med uprizorjenimi novitetami najbolj dognano delo, polno miselne razgibanosti.

Žirija razglša kot najbolj uspešno odrsko upodobitev »Kriminalne zgodbe« režijo Andreja Hlenga. Njegova upodobitev je bila polna ustvarjalnosti, velike fantazije in domiselnosti in izredne stilne rahločnosti.

V okviru te ocene izreka priznanje in scenacijo »Kriminalne zgodbe« avtorja Svete Jovanoviča, ki je stilno enotna, barvno bogata, polna fantazije, povsem ustrezajoča fantaziji dela, in

uspešno uveljavlja likovno scenografijo.

Najuspešnejši ženski lik je po mnenju žirije ustvarila Angela Jankova-Jeničeva v »Življenje zmaguje« kot Zora. Svoj lik je izoblikovala s preprostimi in modernimi izraznimi sredstvi, a pristnim igralskim doživljanjem v širokem razponu med ljubečim dekletom in zrelo ženo.

Najmarkantnejši moški lik je izoblikoval Janez Škof v »Kriminalni zgodbi«, ki je s prepričljivo igralsko intencijo posrečero rešil problematično figuro Marka Zidarja.

Ko žirija izreka vse priznanje zamisli gledališkega festivala, izreka hkrati priznanje vsem gledališkim kolektivom, ki so sodelovali na tej prireditvi in to tem bolj, ker so vsi ti kolektivi v veliki meri pokazali svojo umetniško raven, razumevanje za kulturni pomen prireditve in prizadevanost, kar bo nedvomno na prihodnjem festivalu rodilo nove lepe uspehe.

Izven festivala je gostujoče Zagrebačko dramsko kazališče prednostno uprizorilo eno najbolj igranih sodobnih ameriških dram, Millerjeve »Carovnice iz Salema« v izredno invenciozni režiji Dina Radojevića.

V. PREDAN

Stane Kumar: Primorska krajina, 1952, olje, platno

Beograjsko dramsko gledališče bo gostovalo v Ljubljani

Ljubljana, 16. maja.

Ljubitelji gledališke umetnosti bodo te dni lahko spoznali eno najmlajših jugoslovanskih gledališč, ki pa je že dokaj utrdilo svoj sloves in pokazalo svoja umetniška hotenja. To je mlad, navdušen igralski kolektiv, ki pretežno goji sodobno svetovno dramo in ki se v svojih umetniških težnjah

seveda ne ograjuje tudi od drugih standardnih del domače in tuje dramatike. To gledališče, ki je doslej že obiskalo vse naše republike in doživelo na svojih gostovanjih lep uspeh, bo v Sloveniji obiskalo Ljubljano, Celje in Maribor. Njihova turneja, za katero lahko rečemo, da je velikega stila, saj sodeluje na njej 85 ljudi in bo trajala 32 dni, se bo po gostovanju v slovenskih mestih nadaljevala v Zagrebu, na Reki in v Opatiji in morda tudi v Kopru ter v Bujah.

V Ljubljani bo Beograjsko dramsko gledališče (Beogradsko dramsko pozorišče) gostovalo od 23. do 26. maja ter bo uprizorilo Patonovo delo »Plakaj, ljubljena zemlja«, Arthurja Millerja »Lov na čarovnice«, Dostojevskega »Zločin in kazene« in dramatičniji in čini in kazene v dramatičniji in čini režiji Minje Dedića, Stevana Sremarja »Pop Cira in pop Spirac« in Krležino delo »Kraljevo in Kolombina«. V Celju bo kolektiv Beograjskega dramskega gledališča uprizoril Brechtovo tragikomedijo »Dobri človek iz Sečuana«, komedijo »Pop Cira in pop Spirac« ter »Zločin in kazene«. Celjsko gostovanje bo od 28. do 30. maja, nato pa odide kolektiv gledališča v Maribor, kjer bo od 1. do 4. junija uprizoril Brechtovo »Dobrega človeka iz Sečuana«, Millerjevo »Lov na čarovnice«, komedijo »Pop Cira in pop Spirac« ter »Zločin in kazene«.

KNJIGE IN REVİJE

Oslip Sest: Sezam, odri se, post-naslov: Prirodopis teatra. Izdalo: Uredništvo Paviljona. Razprave o P. Zdenek: Nemeček; Zahodno od P. nonlie. Prevodil in spremno besedo napisal Branimir Kozinec, opremil Uros Vagaja, izdal Slovenski knjižni zavod in Ljubljani. Henry James: Američan, isto pri Slovenskem knjižnem zavodu in zbirki »Svetovni romani«, prevedel Boštjan Pahor, opremil Boris K. Slovenskega narodnega gledališča v Mariboru, št. vilka 10 in 11. Socialistična misel, številka 4. Številka je posvečena šestdeseti obletnici slovenske Moderne. Razprave in članke so prispevali: Josip Vidmar, Anton Slodjan, Alfonz Gspan, Dušan Pirjevec, dr. Joža Mahnič, dr. Bratko Kretf, Jelšava, in France Bevk. Z umetniškimi revijami so zastopani tudi vrhovski slovenskega impresionizma: Matej Sternen, Rihard Jakopič, Ivan Grohar in Matija Jama.

1945 Srečanja z umetniki-partizani 1955

STOJAN BATIČ »DANAŠNJA SP. MENIŠKA PLASTIKA JE V MNOGIH PRIMERIH ZGREŠENA«

Pred petindvajsetimi leti se je majhen, droban otrok zagledal v kupe razmetane opeke in mokre glin v trboveljski opekarni. Pozabil je na igranje in z drobnost, se neubogljivo ročico začel gnesti to mehko, vablivo glino. In ta otrok je doraščal, hodil je v šolo, toda opekarna mu je tudi posledje ostala najzapeljivejša igranja, glina je vabila, dražila njegovo fantazijo in vse bolj i boli zanosila vala njegove moči: izpod otroških prstov so se že rojevali prvi, okorni liki iz živalskega sveta...

spomina na NOB, največje tako delo je spomenik Revolucije v Trbovljah... Najin razgovor je prišel nepričakovano na temo spomeniške plastike. V letih po osvoboditvi smo v Sloveniji dobili sorazmerno veliko število spomenikov, zanimalo me je kaj misli o tem Batič.

Kar nekam čudno se mi je zdelo in vesel sem bil, da se je Batič tako razvnel; pričakoval sem vse kaj drugega; bil sem že skoraj pripravljen na tisti znani, že običajni stavek: »Nič ne rečem, mislim pa si svoje«, za katerega se umetniki tako radi zabarikadirajo in je novinar ob njih brez moči.

Partizanstvo je bilo tudi za Stojana Batiča veliko doživetje; njegovi, do tedaj bolj ali manj še neurejeni sliki po oblikovanju je vtisnilo globlji smisel. Mladí amater je začel rasti v zavestno oblikujočega partizanskega umetnika. V kozjanskih hribih je ilustriral partizanske liste, v nahrbtniku je prenašal glino in drobne kipece borcev... Po zaključenih študijah na Akademiji z dveletno specialko pri profesorju Smerduju se Stojan Batič preizpolja kot profesionalni kipar.

sa za svoj kiparski študij, za iskanje in izpopolnjevanje svojega likovnega izraza. »Kakšna je bila tvoja kiparska pot v teh štirih letih, odkar si se posvetil temu poklicu?« »Kot skoraj vsi slovenski kitarji sem se tudi jaz zanašal v široko zasnovani in malce nerovni spomeniški akciji. Izdelal sem nekaj spomenikov v počastitev

»Zdi se mi — je skušal mladi kipar formulirati svojo misel — da se je naročnikom teh spomenikov vse preveč mudilo. Bil je premalo natečajev, premalo polemike in kritike in premalo potrpljenja, prizadevnosti in strpnosti, kar pa je rodilo preveč slabih spomenikov. Ne bojim se trditi, — je dejal Stojan Batič, »da je današnja spomeniška plastika v mnogih primerih zgrešena, kajti narodnoosvobodilna borba je bila globoko človeška, veličastna in monumentalna, ne pa patetična in teatralna, kakršno nam prikazujejo številni spomeniki. Upal bi se celo trditi, da je postala prav ta napačna interpretacija partizanstva v našem kitarstvu, ta patetika in teatralnost že skoraj sinonim za »pravo« sodobno spomeniško plastiko. Morda je temu kriva že omenjena naglica in nestrpnost naročnikov, morda pa tudi še kaj drugega. Drevec je iskanja podobe NOB v detajlih, a premalo v celoti, v duhu in pomenu tega časa. Morda smo še preblizu in nam ti detajli zamegljujejo celoto.«

Dosegel sem skoraj več kot sem hotel, prav gotovo pa več kot sem pričakoval; ogledal sem si še atelje in z Batičem pokramljal o njegovem delu. »Že od nekdaj mi je nekako »ležala« majhna, dekorativna plastika. Takšen sem se tudi predstavljal na zadnji razstavi z Borisom Kobetom. Zdaj se ukvarjam z dekorativno parkovsko plastiko z »sevanjem« rostora. Veliko delam tudi na miniaturni plastiki in upam... Kot da se je nečesa spomnil, se je dvignil, stopil k majhni figurici na stojalu, omočil glinasti postavki plesalcev, gledal, studiral »gibe svojih likov, popravil tu pa tam kako malenkost, se oddaljil in spet gledal. Gledal sem tudi jaz, gledal sem mladega kitarja in spomnil sem se na peltetnega, drobnega otroka, ki v trboveljski opekarni gnete mokro, vabečo in dražilivo glino. Glina, glina... mokra, vabeča, dražiliva glina, kaj vse more napraviti iz tebe občutilja umetnikova roka!

Ciril Zlobec

Naša upodablajoča umetnost je svoj veliki vzpon dosegla dobrih pet let kasneje kakor pa sloovstvo. Saj šele od razstave leta 1902, ko so impresionisti nastopili strnjeno kot samostojna skupina v Narodnem domu, in ko so jih ljubljanski filistri nagnali s »kozolčarje« in »spinačarje« ter jim ljubeznivo svetovali, naj se kar čimprej pobero od doma, lahko govorimo o zavestnem uveljavljanju teh umetnikov.

Po tem spejemo so spoznali, da jim bo treba prej doseči priznanje na tujem, preden jih sprejme domovina. O tem je Jakopič zapisal bridke besede: »Slenili smo torej, da gremo s svojimi deli v svet. To pa ni bilo tako enostavno. Bili smo nepoznani umetniki majhnega, nepoznanega naroda. Katero umetniško društvo, kateri znani umetniški salon nam bi odprl dur? Nismo pa mnogo razmišljali o teh težavah, ker smo vedeli, da prej ali slej pridremo.«

Razmere, v katerih so nastopili Grohar, Jakopič, Jama in Sternen, so bile tesne in za sleherni svobodnejši razmah neprimerne. Bilo je treba velikega poguma, celo predrznosti, začeti v takem ozračju pravo, pravcato umetnostno revolucijo. Morda je bila za to potrebna tej četvorici večja drznost, kakor pa mladim pesnikom in pisateljem, ki so se nekaj let prej začeli oglašati in dolgo niso našli odmeva v javnosti. Idealizem, vztrajnost in trdna vera v pravilnost njihovega stališča so naposled zmagale. Pri tem so jih literatje živahno podpirali, zlasti še Cankar in Zupančič.

Problematika slovenske Moderne, zlasti tedanjega likovnega preobrata, je še hudo nerazčiščena in treba bo še mnogo resnega znanstvenega dela, da se ugotove vzroki in medsebojne zveze. Že na prvi pogled pa se ponuja sama po sebi primerjava med impresionisti-slikarji in njihovimi sodobniki-literati. Z Groharju, čistemu liriku in poetu domače zemlje, bi kot enakovrednega tovariša lahko postavili ob bok Murn - Aleksandrova, tega pesnika slovenske pokrajine, kmeta na rodni grudi in idilike preprostega kmečkega življenja. Z Jakopičem, muzikalnim realizatorjem notranjih podob in vizij v barvi, ki je bil hkrati

ZAČETKI SLOVENSKEGA IMPRESIONIZMA

idejni vodja te skupine, lahko po pravici primerjamo Zupančiča, ki se je prav tako od začetnega impresionističnega podajanja nastrojen — enak kot Jakopič — razvil v ekspresionističnega vidca. Izrazitega krajinarja Jama o, naturalista in najbolj dognanega tehnika te skupine bi mogli do neke mere primerjati s Kettejem, tem globokim mislecem, ki mu razum stalno nadzira intencijo in daje izrazom čustvenega izživeljanja strogo, vzorno obdelano obliko. Primera seveda ne more držati v celoti, saj je Kette davno pred časom omahnil v grob. Za figuratika Sternena, realista po značaju, prijatelja objektivne resničnosti, pri tem pa strastno čutnega mojstra čopiča, ni najti primerne med štirimi velikimi literati naše moderne. Ivanu Cankarju bi mogli v prvih letih našega veka postaviti ob stran kvečkemu Tratniku in v nekem smislu satirika Smerkarja, pravega Desetega brata v družini slovenskih umetnikov.

Spočetka so impresionisti prvenstveno slikali krajine. Po pravici lahko trdimo, da so slovenski pokrajino šele odkrili in kar je še dosti več, jo prvi zares globoko in osebno doživeli. Pred njimi so naši krajinarji samó kar se dá objektivno obnavljali naravo in slikali povprečnemu okusu meščana prijetne in dopadljive »lepe vedute«. Osi pa so prvi občutili v slovenski zemlji njeno najintimnejšo svojstvenost, njeno zasanjanost, trpko melanholijo in mehko čustvenost. V tem je ravno bistveni značaj teh štirih slikarjev, ki sicer začeli kot posnemovalci tujih vzorov, Francozov, slikarjev monakovske Secesije, Segantinija in drugih veličin tedanje dobe, se odkrli akademskim pravilom, zapustili ateljeje, začeli slikati svetlobo, sonce in trepetanje zraka. Francoski »vtiskarje« so 30 let prej

z doslednim študijem kemije in optike skušali doseči kar mogoče zvest in objektivne posnetek svojega trenutnega, bežnega vtiska narave. Slikali so jo natančno tako, kakršno so videli. Naši so pa hoteli s svojimi krajinami vidno izraziti čustva, ki so jih ob opazovanju določene izraza narave obdajala. O tem Jakopič čisto določeno pravi to-le: »Pri meni se najprej rodi ideja in potem se dvigne nekje v duši podoba, kakor vizija. — Kakor je bila rojena, v tako obliko se mora preliti na platno. — Vizija je zgrabljena v široino in globino, sanje zaživé.« Tako ni delal le Jakopič sam, temveč v prvih letih vsi ti štirje »tički enega gnezda«. Zato ni čudno, da so tuji kritiki soglasno ugotavljali, da je ta umetnost za čuda preprosta in vendar krepka, toplo iskrena in, kar je važno, samorodna ter izrazito narodnostno označena. »Te skupne poteze izhajajo iz enakih globin slovenske praduše,« je zapisal dunajski nemški kritik.

Hkrati so pa ti tuji ocenjevalci kar v en glas ugotavljali, da je posameznike še težko ločiti med seboj in da je skupna domača nota še krepkejša od individualne različnosti. Res so spočetka vsi štirje, zlasti v letih, ko so živeli kakor člani iste družine v škofjeloškem Barbizonu, ustvarjali — kakor bi danes rekli — kolektivno. Obdelovali so iste motive, tudi po večkrat, celo več njih hkrati, družno so razplabljali umetnostne probleme, skupaj iskali najboljše rešitve nalog, ki so jih vznemirjale, in bili vsi enako prežeti z ognjem navdušenja in trdne vere, da je njihova pot edino pravilna. Časih je to, dejal bi, zadrženo delo rodilo zanimive rezultate. Čez nekaj desetletij sami niso več poznali svojih del. Tako pripovedujejo, da se Jakopič in Sternen v kasnejših letih nista mogla zediniti, kdo izmed njiju je naslikal neko podobo. Ko so se kasneje

razšli in se je ta prvotna najtesnejša povezanost zrahljala, so se začeli svojim značajem ustrežno razvijati vsak zase in si ustvarili izrazito osebno podobo.

Zgodovina slovenskega likovnega ustvarjanja pozna tri viške. Prvič se je v srednjem veku naša umetnost povzpela do sodarne višine ustvarjanja v sosedstvu, o čemer pričajo freske in gotska plastika. Drugi vzpon predstavljata slikarstvo ljubljanske baročne šole, ki je naša umetnost prodirala celo preko slovenskih meja. Tretji višek pa je ravno naš impresionizem. Zasluga teh štirih mojstrov je predvsem ta, da so zavestno vdahnili slovenski značaj in izraz našim umetnosti in jo po dolgih letih počasnega hiranja dvignili na raven sodarne evropske ustvarjalnosti.

Zakaj se je Narodna galerija odločila, da priredi to razstavo prav v Jakopičevem paviljonu Zato, ker je hotela s tem poudariti in znova opozoriti na svetli idealizem Riharda Jakopiča, ki je z velikimi osebnimi žrtvami sezidal ta paviljon — in to ne samo zase in svoj ožji tovariški krog, temveč kot zavetišče vsem našim umetnikom. S prvo razstavo v njem leta 1909 lahko pričnemo zgodovino modernega organiziranega umetniškega življenja in razstavljanja pri nas.

Kmalu bo leto tega, kar smo odprli ta obnovljeni paviljon. Od Pirnatove spomeniške razstave se vrsti prireditve za prireditvi v teh prostorih, kjer je še razstavljal nesrečni Grohar sam, in kjer je bila po njegovih smrti skromna razstava slik, ki jih je zapustil. V teh prostorih je stala slik, ki jih je zapustil. V teh prostorih sam lastnik paviljona slikal, počeval, razstavljal in na razstavah zbiral dela sodobnikov. V teh sobah je živel Matija Jama, s tovariši pred njim je razstavljal to Matej Sternen in drugi »Savane« razstavljal to Matej Sternen in drugi »Savane«, nato pa pripadniki vseh rodov umetnikov, ki so sledili zadnjih štirideset let. Med razstavljalci so bili tudi Peter Zmitek in Hinko Smerkar, pa kitarji Franc Berneker, Ivan Zajec, Svitoslav Peruzzi, Lojze Dolinar in Ivan Napotnik, ki so tudi zastopani na tej razstavi, kjer so se po tolikih letih spet zbrala že nekoč tu razstavljena dela. K. DOBIDA

Ugibanja o življenju na nebesnih telesih

V vesoljstvu je kakih sto trilijonov planetnih sistemov, na katerih je življenje teoretično možno

Pogoj za življenje, kakršno poznamo mi, so strogo določene meje temperature v zunanjem svetu. Zato torej nikakor ne moremo domnevati, da bi bile naseljene z živimi bitji stalnice, ker so za to prevroče. Tudi v globini praznega vesoljstva med stalnicami ne mora biti živih bitij, kajti tam je premrzlo. Vse kaže, da je življenje možno samo

njej tako narasla, da bi morje zavrelo in vsega življenja bi bilo mahoma konec. Če pa bi Zemlja zamenjala svoje mesto z Jupitrom, bi bilo podnebje celo na ekvatorju bolj mrzlo, kakor je zdaj sredi zime na obeh tečajih. V enem tednu bi ugasnilo na Zemlji vse življenje. Znanost je že toliko napredovala, da so strokovnjaki prepričani, da je Mars

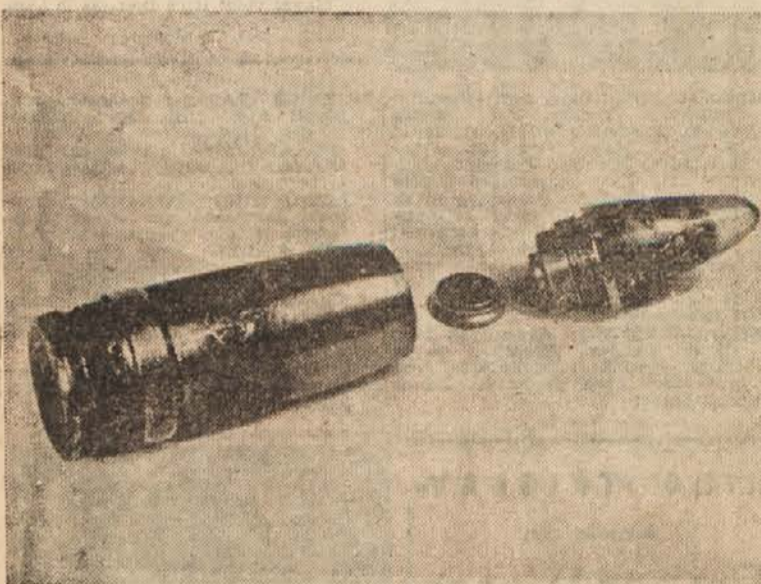
skoraj enako pogoste kakor enojne. Drugi del Sonca kot dvojne zvezde naj bi se bil po mnenju zvezdoslovcev notranje zrušil in razletel. Njegovi sestavni deli naj bi se bili razleteli tako daleč po vesoljstvu, da večinoma ne bi bili več podvrženi sončni težnosti. Tako naj bi bilo Sonce izgubilo svojega partnerja, pritegnilo pa več kosov, iz katerih so se razvili planeti.

Takšen opis nastanka sončnega sistema je v bistvu čisto teoretičen. Nobenega dvoma pa ni, da se je že mnogo zvezd v vesoljstvu razpočilo. Zvezdoslovci so opazovali že velikanske eksplozije, ob katerih so odleteli posamezni deli v vesoljstvo s hitrostjo več tisoč kilometrov v sekundi. Te zvezdne pojave imenujejo Supernovae. Eksplozija Supernovae je največja katastrofa v naravi. Pri tem nastane tako velikanski svetlobni učinek, da zažari Supernova za nekaj časa tako kakor vse zvezde Mlečne poti skupaj. Izbruh je po moči enak istočasni eksploziji več atomskih bomb, kakor je v zemeljski atmosferi drobec prahu. Ruševine bi zadostovale, da bi nastali planeti, podobni našemu sončnemu sistemu, torej planeti, katerih mase so v primerjavi z maso stalnice majhne. Nazorno lahko pokažemo, kako nastanejo iz ruševin v vesoljstvu planeti, ki prvotno krožijo okrog zvezd v obliki plinastih oblakov. Celo njihove poti po vesoljstvu lahko izračunamo in dognanja lahko spravimo v sklad z opazovanjem velikih planetov Jupitra, Saturna, Urana in Neptuna.

skoje. Tudi naše ribiče bo zanimala vest, da je Američan Clarence Anderton izumil umetno »živo« vabo. Poskuse je delal celih sedem let, pred letom dni pa je svoj cilj dosegel. Izum je takoj patentiral.

Andertonova vaba je sestavljena iz gumijaste živalce, vsečre na ribiški vrvi in tenke cevke iz umetnega tkiva, na kateri je privezana gumijasta kroglica, ki jo drži ribič v roki. Neznaten pritisk na kroglico potisne nekaj zraka v gumijasto vabo, ki se začne tresiti, ko da je živa, in s tem privabi ribo. Anderton je torej izumil nekakšnega umetnega kapeljna. Umetnih vab poznajo ribiči po vsem svetu že mnogo, nobena pa ne ustreza svojemu namenu tako, kakor ta.

Anderton priloži celotni opremini pet različnih vab: črva, žabo, stonogo in dve ribi različne velikosti, vse seveda gumijaste in ribič lahko vse na enak način »oživi«.

V ameriških mornariških laboratorijih so izdelali silno majhen radijski oddajnik, ki ga je moč vdolati v konico izstrelka kalibra 20 mm. S tem oddajnikom ugotavljajo razne pojave pri letu izstrelka skozi zrak, kar je zlasti važno spričo čedalje večje uporabe raketnih izstrelkov v sodobni vojaški znanosti.

na planetih. Pa tudi tu so njegove meje strogo zahtevane.

Oglejmo si s tega gledišča naše sosede v sončnem sistemu. Če bi na pr. Zemlja nenadoma zamenjala svoje mesto s planetom Merkurjem, bi temperatura na

edini planet v našem sončnem sistemu, na katerem je razen Zemlje možno življenje. Deljena pa so mnenja o tem, ali izvirajo zelene lišče, ki se kdaj pa kdaj pojavijo na Marsu, od rastlin.

Cepprav gre v glavnem samo za domneve, je to vprašanje vendar delno že pojašnjeno. G. Kuiper je namreč z novo genialno tehniko dokazal, da je rastlinstvo na Marsu, če izvirajo zelene lišče od rastlinskega sveta, zelo primitivno. Če pa iščemo bolj razvita živa bitja, jih moramo iskati na drugih planetih. Glavno vprašanje pri tem je, kako nastanejo v vesoljstvu novi planetni sistemi, ki se potem gibljejo okrog centralnega ozvezdja. Po najnovejših teorijah o nastanku sončnega sistema je bilo Sonce del dvojne zvezde. Dvojna zvezda je sestavljena iz dveh zvezd, krožečih ene okrog druge. Take zvezde so

Živalska tragedija

Na področju Lillehammera na Norveškem se je odigrala pretresljiva živalska tragedija. Čreda 150 severnih jelenov je zašla na poleđeno pobočje strme stene. Prvi jeleni so strmoglavili v prepad, za njimi pa se je pognala vsa čreda. Vseh 150 severnih jelenov se je ubilo.

V angleškem živalskem vrtu Whippsnade je Levinja Christine novembra skotila dva mladiča, ki sta torej zdaj stara pol leta. Takšen dogodek je v živalskih vrtnih kaj redek.

Polet skozi atomski oblak

»Notranjost« atomskega oblaka je rdeča kot opeka in diši kot zrak po strelji. To so ugotovili znanstveniki, ki so leteli 40 minut po atomski eksploziji z reaktivnimi letali skozi radioaktivno »gobo« in zbrali nekatere nove podatke o radioaktivnosti. Polet skozi atomski oblak traja samo nekaj minut. Pri tem so bili znanstveniki in piloti izpostavljeni radioaktivnemu žarčenju, ker niso imeli zaščitne obleke. Kako močno je to žarčenje, izmerijo s posebnimi napravami. Doslej še ni doseglo za znanstvenike nevarne stopnje. Nekaj kapetan ameriškega letalstva, ki se je udeležil poskusov, je rekel, da vidi v teh poletih samo »stvar spretnosti in izurjenosti pilotov«.

V Parizu so 8. maja slovesno proslavili dan osvoboditve. Na 12 dan je pred 10 leti kapitulirala Nemčija. Na sliki vidimo manifestante, ko manifestirajo pred Slavolokom zmage

Ribiči bodo lovili ribe na »živo« vabo

Tudi naše ribiče bo zanimala vest, da je Američan Clarence Anderton izumil umetno »živo« vabo. Poskuse je delal celih sedem let, pred letom dni pa je svoj cilj dosegel. Izum je takoj patentiral.

Andertonova vaba je sestavljena iz gumijaste živalce, vsečre na ribiški vrvi in tenke cevke iz umetnega tkiva, na kateri je privezana gumijasta kroglica, ki jo drži ribič v roki. Neznaten pritisk na kroglico potisne nekaj zraka v gumijasto vabo, ki se začne tresiti, ko da je živa, in s tem privabi ribo. Anderton je torej izumil nekakšnega umetnega kapeljna. Umetnih vab poznajo ribiči po vsem svetu že mnogo, nobena pa ne ustreza svojemu namenu tako, kakor ta.

Anderton priloži celotni opremini pet različnih vab: črva, žabo, stonogo in dve ribi različne velikosti, vse seveda gumijaste in ribič lahko vse na enak način »oživi«.

Izumitelj si je prizadeval, da bi v Ameriki našel nekoga, ki bi izdeloval njegove vabe po zmerni, tudi revnim ribičem dostopni ceni, pa se mu to ni posrečilo. Zato je sklenil pogodbo z nekim Japoncem, ki mu pošilja gumijaste živali. Izumitelj ima zdaj samo še eno skrb. Povpraševanje po njegovih vabah je že tako veliko, da jih ne more toliko sprosti izdelati in da je moral ribolov popolnoma opustiti, ker se ne utegne ukvarjati z njim.

Žirafin krvni pritisk

Če se dviga reaktivno letalo zelo hitro, se zmanjša dotok krvi v pilotovo glavo. Pilotu postane slabo ali pa se lahko celo onesvesti. To se zgodi zlasti, če letalo doseže ali prekorači hitrost zvoka. Da bi pojasnil ta naravni pojav, so se začeli strokovnjaki zanimati za žirafa. Žirafa ima namreč dolg vrat in kadar je ali pije, skloni glavo do tal, potem pa jo zelo hitro dvigne. In še nikoli niso opazili, da bi ji to delalo težave. Strokovnjaki so ugotovili, da je žirafin krvni pritisk v splošnem znatno večji od človeškega. Razen tega so njeni organi, ki regulirajo krvni pritisk, mnogo občutljivejši od gornje polovice človeškega telesa. Tudi človek ima sicer enakovreden kontrolni mehanizem, toda samo v spodnji polovici telesa.

MALI LEKSIKON

Zakaj ponoči bolje slisimo daljne šibke zvoke kakor podnevi?

Koliko časa potrebuje svetloba, da pride z Lune do Zemlje in koliko od Sonca do Zemlje?

Znano je, da ponoči bolje slisimo oddaljene šibke glasove. Mnogi ljudje mislijo, da jih bolje slisimo zato, ker je ponoči vse tiho. Nočna tišina nedvomno vpliva na sluh, glasove, da jih bolje slisimo, pa odločilni dejavnik. Plaziki so dognali, da gre v tem primeru za neenakomerno segrevanje zraka podnevi. Tam, kjer mor prodirajo, pa gostejši zrak pride glas iz svojega vira do našega ušesa, mora iti skozi zračne plasti različne gostote. Pri tem glas različi svoje smer, se lomi in razbije. In tako ne pride daleč. Ponoči, ko je zrak povsod enak gost, pa gre glas ravno pot. Med ne da bi se izgubil. Med vojno je bilo slisati grmenje topov podnevi v krogu 5 km. ponoči pa so ga slisali celo do 30 km daleč.

Luč kot najhitrejši glasnik v naravi doseže hitrost 300 tisoč km v sekundi. Od Lune do Zemlje potrebuje dobro sekundo, od Sonca do Zemlje pa 8 minut in 18 sekund. Planet Neptun je od Zemlje najbolj oddaljen. S tega planeta potrebujemo svetlobo do Zemlje de tri leta in pol, z najbližje izvangalaktično meglenico oddaljene znane izvangalaktične meglenice pa dve milijardi let.

Za dobro voljo

SNAŽILEC OKEN

Neki evropski pisatelj je hotel napisati knjigo o Ameriki. Da bi natanko spoznal to deželo in njene prebivalce, je potoval po Ameriki in govoril z ljudmi iz vseh slojev. V New Yorku je govoril tudi z nekim snažilec oken:

»Povejte mi, prosim, je dejal, »koliko oken očistite povprečno na dan?«

»Približno dve sto.«

»Dve sto!« se je začudil pisatelj. »To je pa res mnogo. Ali čistite tudi okna svojega stanovanja?« je vprašal.

»Ne,« je odgovoril snažilec.

»Ko se vrnete zvečer z dela, je vašim potrebam pač do kraja zadosteno, kajne?«

»Pravič to,« je pritril snažilec oken, »drugič pa zmeraj zaslužim toliko, da lahko najamem snažilca oken.«

POSTENO ZASLUŽENO

Tolstoj se je nekoč znašel na talski železniški postaji v trenutku, ko je prispel brzovlak, iz vagona I. razreda je izstopil potnik in odšel naravnost v restavracijo. V naslednem trenutku je stopila na prag vagona mlada žena in zaklicala za njim: »Zorž, Zorž! Ker je Zorž ni slisal, se je obrnila k Tolstoj, oblečenemu v kmečko obleko:

»Očka, skoči no za temle gospodom in mu reci, naj se vrne. Ti bom že dala nekaj napitnine.«

Tolstoj je skočil za potnikom in dobil pet kopejk napitnine. Tedaj pa so začeli drugi potniki na peronu šepetati:

»Poglejte Tolstoja!«

»Kje, kje?« je vprašala mlada žena presenečeno. Ko so ji ga pokazali, je stopila k njemu in se jela opravičevati:

»Hvala lepa, gospod grof. Oprustite, da sem vas nadlegovala...« In prosila ga je, naj ji vrne pet kopejk.

»Ne, ne,« je odgovoril Tolstoj, »ta denar sem pošteno zaslužil in vam ga ne vrnem.«

»Ja, po pravici rečeno, soba je nekoliko vlažna.«

»Počutim se, ko da sem na novo rojen.«

»No, ali zdaj verjamete, da je plač neprer očljiv?«

SONČNA OBALA

PISE: GUSTAV GUZEJ
RISE: MILAN BIZOVICAR

10. Vojska mravelj je bila usmerjena naravnost proti gospodarskemu šotoru. Pavle je v hipu preonil, kaj bi bilo z zalogami živil, če se »bojni pohod« ne bo obrnil drugam. Razvneto so začeli kopati nekaj decimetrov globok in 10 metrov dolg jarek. Še preden so bili gotovi, so se prve mravlje že pognale na kupe prsti in so neovirano epustile navzdol. Mravlje bi zadržalo le, če bi bil jarek poln vode. Eden tabornik je jezno zamahnil z lopato po živem traku, a ga je Miha zavrnil: »Te ni sram! Poglej kakšna organizacija in disciplina!«

11. Le še 150 metrov je imela črna vojska do tabora. »Poskusimo z ognjem,« je nekdo predlagal. »Saj res,« je Pavle zdravil predlog. 20 metrov pred taboriščem so urno sestavili nekaj decimetrov visok plot iz dračja in ga zažgali. Vojska mravelj se ni zmenila za dim, ki ga je rahla sapa odnašala proti njej. Že so se prve mravlje znašle pred ognjeno mejo. V prodnjih vrstah je nastala zmešnjava. Nekatere so planile v ogenj. Kjer se suhljad še ni dovolj razgorela, so se črni vojščaki lahko še vrnili, sicer pa so jih požrl plameni.

12. Živi trak je na robu močno nabrekli. »Predhodnice« so iskale na levo in na desno prehoda za svojo glavino. Pritisk od zadaj je bil vse hušji. Najprej so zacvrčala drobna telesa tistih, ki so bile najbližje ognju. Potem pa je zadila po mravljični kislini. Črna vojska je bila vzorno organizirana. Nastopili so gasilci. Toda ogenj je bil premočan in niso mu bili kos. Manjše skupine so kot nekakšne izvidnice odšle na levo vzdolž ognja. Kakšne četir ure za njimi so je obrnila tudi cela armada in ob dogorevajočem ognjenem plotu krenila proti severovzhodu.